

FOJNIČKI GRBOVNIK

sa popratnim tekstom

Komentari u ovom izdanju *Fojničkog grbovnika* sadrže blazon ili opis grba, kraće izlaganje o njegovom značenju, porijeklu i historijskom razvoju, te dostupne ili zanimljive podatke o ličnostima ili porodicama koje su opisivani grb nosile. Blazon grbovnog štita dat je po ustaljenim heraldičkim pravilima u kojima se lijeva i desna strana štita posmatraju iz perspektive njegovog nositelja a činjenica da su amblemi okrenuti na desnu stranu posebno se ne naglašava. Iz komentara su izostavljeni opisi čelenke i plašta, osim ako ne izazivaju naročitu heraldičku pažnju, bilo da su korišteni na suvremenim izvorima, ili da upućuju na srodstvo s nekom drugom porodicom čiji je grb prisutan u ovom *Grbovniku*. Selekcija i prezentacija podataka o pojedinim grbovima i njihovim vlasnicima bila je uslovljena kvantitetom, ali i kvalitetom raspoloživih izvora zbog koje nije bilo moguće postići ravnotežu među komentarima. To je dovelo do toga da smo za neke slučajeve bili u prilici da ponudimo opširniji prikaz, jer smo raspolagali većim brojem raznovrsnih informacija, dok za neke porodice i grbove nije bilo moguće ništa reći što bi bilo zasnovano na izvornoj građi. Posao je u znatnoj mjeri također otežala činjenica da pojedinci ili porodice zastupljene u *Fojničkom grbovniku* nisu živjele u ograničenom vremenskom periodu i na jasno omeđenom prostoru. Poseban problem predstavljalo je i to što prezimena u srednjem vijeku nisu bila ustaljena nego su se najčešće zadržavala samo u jednoj generaciji jer su uglavnom izvođena iz očevog imena ili titule (npr. Radin Jablanić → Pavle Radinović → Radoslav Pavlović; Herceg → Hercegović; Župan → Županić i sl.). Pojedine porodice u *Grbovniku* se javljaju pod više istih prezimena (npr. bosanska vladarska dinastija pod Kotromanić, Tvrtković i Kristić), a u nekim slučajevima imamo u izvorima više porodica koje se javljaju pod jednim prezimenom (npr. Vuković, izvedeno od čestog imena Vuk), a uz grb nije precizirano o kojoj se porodici tačno radi. Također je bitno istaknuti da nisu sve porodice zastupljene u *Fojničkom grbovniku* bile plemićke te da nisu sve vukle svoje korijenje iz srednjeg vijeka. Njihovo prisustvo u ovoj knjizi potrebno je posmatrati u okviru "ilirske ideologije" u kojoj je *Grbovnik* i nastao. S obzirom da je njegov sastavljač imao selektivan pristup ionako ograničenom izvornom materijalu u *Grbovnik* su, pored poznatih plemićkih porodica, uvrštavane i one sasvim beznačajne koje u ranijem periodu nisu igrale nikakvu historijsku ulogu a kojima je plemstvo, pa čak i fiktivno, otvaralo vrata mnogim mogućnostima u zemljama koje su naselili nakon pada Bosanske države 1463. godine. To najbolje dolazi do izražaja u činjenici da je za grbove poznatijih porodica ili pojedinaca autor *Grbovnika* raspolagao tačnim podacima (npr. Kosače, Hrvoje Vukčić Hrvatinić, Pavlovići), dok su neki grbovi

slabije poznatih porodica izmišljani, često po principu tzv. "rječitih" ili "govorećih" grbova (engl. *canting arms*; fr. *armes parlantes*), po kojem se prepoznatljivi elementi iz prezimena prenose u grbovni štit (npr. Zvijezdić, Kopijević, Šestokrilo, Bjelopero, Sokolović i dr.).

Na samom kraju ovog teksta nalazi se spisak korištenih izvora i literature koji također može poslužiti i kao podsticaj za dalja istraživanja i iščitavanja.

Emir O. Filipović

POP RATNI TEKST

Obradio Emir O. Filipović

Posvetna stranica

Posvetna stranica u Fojničkom grbovniku sastoji se od dva odvojena teksta. Gornji dio je pisan bosanskom ćirilicom i ima ulogu naslova knjige koji glasi: *Rodoslovie bosanskoga aliti iliričkoga i sarpskoga vladania zaedno postavljeno po Stanislavu Rubčiću popu, na slavu Stipana Nemanjića cara Sarbljena i Bošnjaka. 1340.* Drugi dio je potvrda na latinskom jeziku koju je u Kraljevoj Sutjesci, 6. jula 1800. godine, potpisao fra Grga Ilić Varešanin, biskup i apostolski vikar u Bosni. Latinski tekst glasi: *Codicem hunc continentem varia Stemmata plurium Nobilium Familiarum Bosnensium jam ab immemorabili tempore a captivitate nempe Regni Bosnæ studiose conservatum fuisse a Rdis Fratribus Francisanis Familiæ Fojnicensis testamur Nos Frater Gregorius a Varess Episcopus Ruspensis, et Vicarius Apostolicus in Bosna Othomana, dicta Argentina, præcipue vero in olim Episcopatu Dumnensi.*

*Suttiscæ Die 6. Julii 1800.
Fra Gregorius Episcopus
et Vicarius Apostolicu Mppa.*

Ispod teksta se nalaze pečati biskupa i sutješkog samostana. Potvrda svjedoči da je ovaj *Grbovnik* koji "sadrži razne grbove mnogih plemenitih bosanskih porodica čuvan u samostanu od pamtivijeka, naime od zauzeća Bosanskog kraljevstva".

Složeni grb

Ovaj složeni grb u svim ilirskim grbovnicima predstavlja znamenje srpskog cara Stefana Dušana, sa grbovima zemalja kojima je navodno vladao u okviru fiktivnog "Ilirskog carstva" (Makedonija, Slavonija, Bosna, Bugarska, Dalmacija, Srbija, Hrvatska, Raška i Primorje). Zemaljski grbovi u njemu su obilježeni slovima i poredani u smjeru obrnutom od kazaljke na satu, onim redom kako se javljaju u ovom *Grbovniku*. U sredini grba se ističu dva manja štita koja predstavljaju dinastije Nemanjića i Kotromanića.

Makedonija (Macedoniæ)

Makedonski grb – *u crvenom polju uspravni krunisan dvorepi zlatni lav* – javlja se u ovom obliku po prvi put u Korjenić-Neorićevom grbovniku iz 1595, iako postoje indicije da je njegovo porijeklo i starije. Naime, u knjizi Johna Fernea "The Blazon of Gentry" objavljenoj u Londonu 1586. godine, nalazi se grb Makedonusa, kneza Emathye, na kojem je prikazano znamenje slično onome koje u ilirskoj heraldici označava Makedoniju – *uspravni lav*. Grb Makedonije u ovom *Grbovniku* zauzima počasno prvo mjesto, vjerovatno zbog toga što je Hrelja, fiktivni predak Ohmućevića, tobožnji knez tuheljski i župe smučke, lažnom poveljom iz 1349. godine imenovan "banom kosturske države i sve Maćedonske zemle".

Ilirija (Vllvriæ)

Ilirski grb – *u crvenom polju na gore okrenut srebreni polumjesec iznad kojeg se nalazi srebrena zvijezda* – ima nepoznato porijeklo a predstavlja zemlju koja nikada nije postojala. Iako je amblem polumjeseca i zvijezde dosta rasprostranjen i može se vidjeti na mnogim srednjovjekovnim spomenicima Jugoistočne Evrope, posebno na stećcima, izravna veza tih predstava sa ilirskim grbom nije još posve utvrđena. Još od 15. stoljeća ovaj amblem na kartama i grbovnicima zapadnoevropske provenijencije označava Osmansko carstvo ili neke druge islamske zemlje, ali unatoč često isticanim pretpostavkama, polumjesec i zvijezda u grbu Ilirije ni u kojem slučaju ne odražavaju osmansku okupaciju "ilirskih zemalja".

Bosna (Bosnae)

Grb Bosne koji se javlja u ilirskim grbovnicima – *u zlatnom polju dvije prekrštene crne nazubljene grede koje na vrhu završavaju krunisanim crnačkim glavama, preko greda je postavljen manji štit s grbom Ilirije* – nema realnu historijsku osnovu. Njega čine proizvoljno sastavljeni grb bosanskog hercega, kojeg je izmislio kroničar sabora u Konstanci (1414-1418), Ulrich Richental, i grb Ilirije koji treba predstavljati tijesnu vezu između ilirske ideje ujedinjavanja svih južnoslavenskih zemalja u jedno carstvo i oslobađanja Bosne od osmanske prevlasti. Richentalova vizija grba bosanskog hercega, sa crnačkim ili paganskim glavama, lijepo je odgovarala glasinama o nevjerničkom hercegu Hrvoji za kojeg se govorilo da je upravo tih godina (1414-1415) doveo Osmanlije u Bosnu i porazio vojsku kralja Sigismunda. Pošto se ta osnovna zamisao poklapala sa kasnijim predstavama Bosne kao nevjerničke i strane zemlje, Richentalov, također izmišljeni, grb Bosanskog kraljevstva – *štit podijeljen na četiri dijela, u prvom i četvrtom srebrenom polju crveni krunisan ljudski lik naoružan mačem, a u drugom i trećem crvenom polju na lijevo okrenuta kosa srebrena greda* – bio je zanemaren i

zamijenjen izmišljenim hercegovim grbom koji je potom postao grb cijele Bosne, prvo u *Cosmographiji* Sebastijana Münstera (Basel 1544, Köln 1575), a zatim i u ilirskim grbovnicima.

Dalmacija (Dalmatiæ)

Grb Dalmacije – u plavom polju tri zlatne krunisane lavlje (ili leopardske) glave – po prvi put se u službenoj upotrebi javlja na pečatu kralja Sigismunda Luksemburškog iz 1406. godine, iako se čini da je njegovo porijeklo dosta starije. Naime, u ovakvom obliku on se susreće i na kombinovanom grbu kralja Ludovika Velikog (1342-1382) u belgijskom grbovniku Gelre za kojeg se smatra da je nastao još u 14. stoljeću. Grb Dalmacije nalazi se i u velikom grbu kralja Matijaša Korvina naslikanom u knjizi Janosa Thuroczija *Cronica Hungarorum* (Augsburg 1488), a kasnije ga preuzimaju i u svoje grbovnike uvrštavaju Conrad Grünenberg (1483) i Virgil Solis (1555), čija su djela poslužila kao osnovni izvori za sastavljanje ilirskih grbovnika.

Hrvatska (Croatia)

Grb Hrvatske – naizmjenični srebreni i crveni kvadrati u formi šahovskog polja – jedan je od najstarijih grbova na Jugoistoku Evrope. Njegova upotreba je zasvjedočena na mnogim spomenicima iz srednjeg vijeka ali se po prvi put u službenoj upotrebi kao grb Hrvatskog kraljevstva javlja na pečatu povelje o izboru Ferdinanda I Habsburgovca za hrvatskog kralja 1527. godine. Unatoč činjenici da je nakon ovoga na državne spise postavljan samo grb Slavonije, hrvatski grb se sve češće javlja u ovoj formi i kasnije postaje jedini i stalni grb Hrvatskog kraljevstva.

Slavonija (Slavonia)

Grb Slavonije u ilirskim grbovnicima – u srebrenom polju tri crvene kune (ili hrta) sa zlatnim okovratnicima – ne odgovara službenom grbu što ga je u posebno izdanoj grbovnici za kraljevinu Slavoniju potvrdio kralj Vladislav II Jagelović 8. jula 1496. godine i koji u plavom polju prikazuje dvije rijeke (Dravu i Savu) a među njima crveno polje u koje je postavljena jedna kuna. U formi u kojoj se javlja u ilirskim grbovnicima po prvi put je zasvjedočen u grbovniku Ulricha Richental s početka 15. stoljeća odakle je ušao i u neke druge njemačke grbovnike, kao grb *Schlaffanien*, i konačno u grbovnik Virgila Solisa (1555) odakle je, po svemu sudeći, prešao u ilirsku heraldiku.

Bugarska (Bvlgariae)

Grb Bugarske – *u zlatnom polju uspravni crveni lav* – u ovoj formi se po prvi put javlja u ilirskim grbovnicima. U zborniku Ulricha Richentala iz 15. stoljeća kao grb Bugarskog kraljevstva figuriraju *u zlatnom polju tri crna lava*. Pošto su taj simbol od Richentala preuzimali i neki drugi autori poslije njega bugarski se grb s tri lava, ponekad i s obrnutim bojama (*u crnom polju tri zlatna lava*), javlja u mnogim grbovnicima 15. i 16. stoljeća. U putopisu anonimnog arapskog putnika, koji je krajem 14. stoljeća posjetio Trnovo, nalazi se slika štita kojeg je navodno nosila bugarska kraljevska garda – *u zlatnom polju tri crvena lava*. U kasnijem periodu, nakon pojave ilirske heraldike, kao grb Bugarske se često uzima grb koji dosta sliči službenom grbu Slavonije usvojenom 1496. godine – *u srebrenom polju kuna u trku, iznad i ispod koje se nalaze po dvije poprečne plave (ponekad i crvene) grede*.

Srbija (Svrbiae)

Grb Srbije – *u crvenom polju srebreni križ i u svakom kutu križa po jedno zlatno ognjilo* – ima nesumnjivo bizantsko porijeklo jer dosta liči grbu Bizantskog carstva. Razlika između dva grba se sastoji u drukčijim bojama i u tome što su ognjila (ili ocila) na bizantskom grbu stilizirana kao grčko slovo "B", a na srpskom kao ćirilično slovo "C", što je dugo vremena unosilo zabunu u tumačenje prave simbolike srpskog grba. Naime, iako heraldička pravila poznaju korištenje slovnih znakova ili monograma na grbovnom štitu, ognjila (metalni predmeti za paljenje vatre) na srpskom grbu ni u kojem slučaju ne predstavljaju slova. Unatoč tome prilično rasprostranjena je bila teza da ona imaju ulogu početnih slova u riječima nekih narodnih izreka. U *Fojničkom grbovniku* ognjila srpskog grba liče na halebarde (ratne sjekire).

Raška (Rasciae)

Grb Raške – *u plavom polju tri srebrene konjske potkovice* – nema historijsko uporište u suvremenim srednjovjekovnim izvorima. U ilirske grbovnike je, po svemu sudeći, ušao zbog nesporazuma kojeg je u kasnijem vremenu izazivao uporedni dvojni naziv Srbija/Raška korišten u srednjem vijeku da bi se označavala srpska država. Unatoč njegovom dosljednom javljanju u ilirskim grbovnicima porijeklo grba Raške i danas predstavlja zagonetku. Tri potkovice na crvenom (a ne plavom) polju kao grb Raške javljaju se u burgundskom grbovniku *Charolais* iz 1425, ali pošto je taj rukopis sačuvan samo u prijepisu iz 1656. godine on se ne može uzeti kao sasvim pouzdan izvor za tumačenje simbola ilirske heraldike.

Primorje (Primordiae)

Grb Primorja – *u crvenom polju oklopljena ruka naoružana mačem (ili sabljom)*. Iako Primorje kao zasebna državna cjelina nije nikada postojalo, pretpostavlja se da je ono u ilirske grbovnike ušlo na osnovu titulature bosanskih kraljeva koji su se nazivali i kraljevima "Primorja". Grb koji je ovdje iskorišten da bi označio Primorje svoje porijeklo ima u grbu velikog vojvode bosanskog i hercega splitskog Hrvoja Vukčića Hrvatinića koji je jedno vrijeme gospodario velikim dijelom primorskih oblasti. Ruka s mačem, koja se vidi u čelenci grba Hrvojevića u ovom grbovniku (list 23), također se susreće u obje varijante Hrvojinog grba na novcima koje je kovao kao splitski herceg, kao i na grbu naslikanom u njegovom čuvenom glagoljskom misalu. Izgleda da je upravo iz tih izvora ušao u upotrebu zapadnoevropske heraldike prvo kao grb Primorja, zatim Rame a potom i Bosne. U mnogim njemačkim grbovnicima, kao što je to slučaj npr. sa grbovnikom Virgila Solisa (1555), grb sa naoružanom rukom predstavlja grb Hrvatske (*Crawacien*) ili Kalabrije (*Calabrien*). Taj simbol je inače u srednjem vijeku predstavljao vojnu službu ili viteško dostojanstvo te se kao takav susreće na mnogim stećcima. Njegova upotreba kao grba Rame, slijedeći poznatu ugarsku devizu da je Rama isto što i Bosna (*Rama seu Bosna*), dovela je do toga da je u sličnom obliku 1889. godine prihvaćen kao zemaljski grb Bosne i Hercegovine u okviru Austro-Ugarske monarhije.

Kotromanić (Kotromanouic)

Grb Kotromanića – *u zlatnom polju četiri plave kose grede preko kojih je postavljen uspravi crni lav* – čuvene bosanske vladarske dinastije, zauzima prvo mjesto među dinastičkim grbovima predstavljenim u *Fojničkom grbovniku*. Njegovo porijeklo nije sasvim jasno jer su tokom srednjeg vijeka članovi ove dinastije koristili mnoge različite grbove od kojih ni jedan na sebi nije imao lava. Njihov historijski grb nalazi se u ovom *Grbovniku* kao grb Tvrtkovića (str. 57). Sasvim je moguće da je na ovom grbu Kotromanića lav predstavljen u općem smislu kao simbol kraljevskog dostojanstva ali se također ne smije isključiti ni pretpostavka (Mihajlo Dinić) da je kao uzor za sastavljanje ovog grba poslužio avers poznatog četverostrukog zlatnika kralja Tvrtka I (1353-1392) na kojem je prikazan uspravan propeti lav.

Nemanjić (Nemagnichc)

Grb Nemanjića – *u crvenom polju srebreni dvoglavi krunisani orao raširenih krila* – dinastije koja je vladala Srbijom od druge polovine 12. stoljeća do 1371. godine. Osnivač dinastije je bio Stefan Nemanja, čiji se sin Stefan Nemanjić 1217. godine krunisao za kralja. Njegov brat Rastko, poznatiji po monaškom imenu Sava, uspio je isposlovati autokefalnost srpske crkve te je 1219. godine postao njen prvi

arhiepiskop. Nemanjići su vrhunac doživjeli za vladavine Stefana Dušana koji se 1346. godine krunisao za cara. Njihov grb sa dvoglavim orlom, koji se u Srbiji javlja pod bizantskim utjecajem, prisutan je u svim ilirskim grbovnicima. Srpski vladari su često na freskama prikazivani sa odjećom na kojoj se nalazi ovaj simbol, a na jednoj pomorskoj karti, koju je 1339. godine izradio katalonski kartograf Angelino Dulcert, nad gradom Skopljem, Dušanovom prijestolnicom, prikazana je žuta zastava sa crvenim dvoglavim orlom raširenih krila. Dvoglavi orao, kao službeni grb Nemanjića (ili Srbije), po prvi put je upotrebljen na aversu velikog dvostranog pečata kralja Tvrtka I na kojem je prikazan na desnoj strani kraljevskog prijestolja. Nakon što dinastija Nemanjića silazi sa historijske pozornice, simbol dvoglavog orla počinje koristiti knez Lazar, a potom i njegov sin, srpski despot Stefan Lazarević.

Mrnjavčić (Mergniavcic)

Grb Mrnjavčevića – *u srebrenom polju crveni križ, u svakom kutu križa nalazi se po jedno ognjilo a na samom križu krunisani srebreni orao raširenih krila* – nema historijsko porijeklo i vjerovatno označava poznatu velikašku porodicu Mrnjavčevića iz Srbije. Pod ovim prezimenom oni su poznati tek iz kasnijih izvora. Najpoznatiji članovi ove porodice bili su braća Vukašin, koji je bio župan Prilepa, i Uglješa, koji je jedno kratko vrijeme bio namjesnik u Trebinju. Njihov brzi uspon na društvenoj ljestvici Srbije ozvaničen je kada je Vukašin, uz pristanak cara Uroša, postao srpski kralj, a njegov brat srpski despot. Obojica su izgubila život u čuvenoj maričkoj bici 1371. godine. Vukašinov sin Marko, poznatiji u narodnim pjesmama kao Marko Kraljević, poginuo je kao osmanski vazal u bici na Rovinama u Vlaškoj 1395. Iako njihov grb u formi u kojoj se javlja u ilirskim grbovnicima nije još zasjeđen u suvremenim spomenicima, zanimljivo je istaknuti da se ženski lik u čelenci grba iz ovog *Grbovnika* također javlja u čelenci iznad kacige na novcima i pečatima kralja Vukašina iz 14. stoljeća. U vremenu bližem nastanku *Grbovnika* javlja se Ivan Mrnjavčić kao bosanski biskup u Đakovu (1630), a sredički podkapetan, Žigmund Mrnjavčić, koristio se ovim grbom na svom pečatu iz 1660. godine, iako je poticao od sasvim druge porodice koja svoje porijeklo nije vezivala za srednjovjekovne Mrnjavčeviće.

Tvrtković (Tvartkovich)

Grb Tvrtkovića – *u plavom polju kosa srebrena greda iznad i ispod koje su postavljena po tri zlatna ljiljana* – predstavlja historijski grb bosanske vladarske dinastije Kotromanića koji se susreće na brojnim srednjovjekovnim spomenicima. U upotrebu ga uvodi kralj Tvrtko I Kotromanić nakon što se 1377. godine krunisao za kralja, dodajući ljiljane grbu svog prethodnika, bana Stjepana II Kotromanića (1322-1353), koji je na grbu imao samo kosu prugu. Kao takav, grb s ljiljanima se javlja s

lijeve strane kraljevskog prijestolja na velikom dvostranom pečatu kralja Tvrtka, na brokatnom plaštu pronađenom u njegovom grobu u Milima (današnji Arnautovići kod Visokog) i na poznatom četverostrukom zlatniku koji se u literaturi pripisuje upravo kralju Tvrtku. Nakon Tvrtkove smrti grb s ljiljanima je nedosljedno upotrebljavan na pečatima i novcima u prvoj polovini 15. stoljeća ali je ipak ostao na snazi sve do pada srednjovjekovne Bosanske države 1463. godine. Unatoč čestim pokušajima, do sada nije konačno utvrđeno da li su ljiljani na grbu Kotromanića simboli vazalnog odnosa bosanskih vladara prema ugarskim kraljevima iz dinastije Anjou. Po svoj prilici oni su u Bosnu došli iz ugarske heraldike kao kraljevski i suverenitetski simbol.

Hrebeljanović (Grebeglianvictc)

Grb Hrebeljanovića – *u srebrenom polju dvije uspravne crvene grede sa čijih strana su postavljena dva crvena ljiljana* – nema historijsko porijeklo. Međutim, simbol zastupljen na čelenci (*bijeli dvoglavi krunisani orao raširenih krila*) zasnovan je na realnim historijskim izvorima. On se na freskama susreće na odjeći kneza Lazara i kneginje Milice, a potom i na pečatima njihovog sina, despota Stefana, odakle je, po svemu sudeći, prešao u grbovnik Ulricha Richentala. Osnivač ove porodice bio je Pribac Hrebeljanović, dvorski službenik kralja Stefana Dušana (logotet, sluga i peharnik), čiji je sin Lazar također karijeru počeo na dvoru istog kralja kao stavilac. Lazarov utjecaj na dvoru je brzo rastao, kao i njegove teritorije i pretenzije, tako da se nakon bitke na rijeci Marici počeo potpisivati kao "samodržavni gospodin Srbijem i Podunaviju" i "samodržac vsem Srbijem". Tada mu je država obuhvatala čitavo Pomoravlje i Šumadiju sa gradovima Novo Brdo, Niš, Kruševac, Braničevo, Golubac, Rudnik i Užice. Poginuo je u bici na Kosovu 1389. godine a naslijedio ga je sin Stefan koji je, vraćajući se 1402. iz bitke kod Angore (Ankare) u Carigradu dobio titulu despota. Ubrzo nakon toga prihvatio je i vazalni odnos prema kralju Sigismundu čime je dobio Mačvu i Beograd, kao i neke posjede u Ugarskoj i visoko ugarsko plemstvo. Sporazumom u Tati 1426. despot Stefan je za svog nasljednika službeno imenovao svog sestrića Đurđa Brankovića, a naredne je godine umro bez potomaka.

Branković (Brankovictc)

Grb Brankovića – *u srebrenom polju dva plava bivolja roga između kojih je postavljen crni lav* – predstavlja znamenje posljednje vladarske dinastije srednjovjekovne Srbije. Njihov grb prikazan u ovom grbovniku ima određenu historijsku osnovu. Naime, na izvezenom pojasu vlastelina Branka, oca Vuka Brankovića, javlja se lav, a gotovo identičan grb se javlja na pečatu Lazara Brankovića iz 1457. godine na kojem se jasno prepoznaje lav između dva roga. Brankovići nose ime po osnivaču sevastokratoru Branku Mladenoviću, Dušanovom namjesniku u Ohridu. Najpoznatiji njegov sin bio je Vuk Branković, oženjen Marom, najstarijom kćerkom

kneza Lazara. Njegova oblast u najvećem obimu obuhvatala je područje između Skoplja, Kopaonika, Sjenice i gornjih tokova Tare i Morače. Učestvovao je i u bici na Kosovu 1389. godine, a narodna pjesma ga pamti po izdaji koja nije dokazana. Njegov sin Đurađ postao je kasniji despot čime se porodica uzdigla na vladarski rang. Svoju kćerku Maru udao je za sultana Murata II, a naslijedio ga je sin Lazar koji je umro bez muških potomaka 1458. godine. Lazarova najstarija kćerka Jelena bila je udata za bosanskog prijestolonasljednika Stjepana Tomaševića. Nakon pada srpske despotovine članovi porodice Branković su prešli u Ugarsku gdje su nastavili nositi titulu despota sve do decembra 1502. godine. Zanimljivo je istaći da je isti grb kao ovaj u *Fojničkom grbovniku*, car Leopold, 23. novembra 1688. godine, podijelio Jurju Brankoviću, i njegovim sinovima Pavlu, Antunu i Jakovu, sa grofovskom titulom i pridjevom "de Jajcza". U njihovoj grbovnici se tvrdilo da "potječu iz glavnog i starodrevnog bosanskog plemstva".

Kristić (Hearstictc)

Grb Kristića – *štit okomito podijeljen na zlatno i crveno polje u kojima se nalazi crveni i zlatni ljiljan* – po svemu sudeći predstavlja znamenje jedne pobočne dinastije Kotromanića. Porijeklo grba nejasno je koliko i porijeklo same porodice. Pretpostavlja se da je ovdje u pitanju prezime kojim su oslovljavani bosanski kralj Ostoja i njegovi sinovi Stjepan, Radivoj i Tomaš. Rijetki su suvremeni spomenici ovog prezimena; kao dijak se na poveljama spominje Radivoj Kristić a 3. juna 1444. godine dubrovački dokumenti spominju kralja Stjepana Tomaša formulacijom: "Tomaš Kristić, novi kralj Bosne". Dalmatinska porodica *Giovannizio*, koja je po porodičnom predanju potjecala od kralja Ostoje, služila se istovjetnim grbom Kristića i na početku 20. stoljeća.

Kastrioti (Castriotiche)

Grb Kastriota – *u zlatnom polju crni dvoglavi krunisani orao raširenih krila a na gornjem rubu štita plavi trouglasti umetak sa zlatnom zvijezdom* – predstavlja znamenje čuvene obitelji koja je u 14. i 15. stoljeću vladala Albanijom. Sin gospodara Kroje Ivana Kastriota, Đurađ (1403-1468), boravio je kao talac u Carigradu gdje je primio islam i uzeo ime Skender-beg. Nakon što se vratio u domovinu 1443. godine poduzeo je nekoliko uspješnih vojnih pohoda protiv Osmanlija pa je u tom smislu dobijao veliku moralnu i materijalnu podršku od strane papa i zapadnih vladara. Nakon njegove smrti Osmanlije u potpunosti pokoravaju krajeve kojima je vladao a njegovi potomci se sele u Italiju gdje im je potvrđeno plemstvo i dodijeljeni feudalni posjedi. Na jednom pečatu pripisanom Skender-begu, pronađenom u Danskoj u 17. stoljeću, čija autentičnost nije potvrđena, pored grčkog natpisa u kojem se razaznaje da se on smatrao nasljednikom Bizantskih careva, nalazi se i dvoglavi orao raširenih krila iznad kojeg se nalazi kruna.

Crnojević (Zarnoevichc)

Grb Crnojevića – *u crvenom polju smeđi dvoglavi krunisani orao raširenih krila* – je znamenje čuvene porodice koja je u 15. i 16. stoljeću gospodarila teritorijom Crne Gore. Grb koji se javlja u ovom *Grbovniku* identičan je grbu Ivana Crnojevića sa pečata kojim je 4. januara 1485. godine zapečaćena osnivačka povelja manastira na Cetinju. Isti grb se nalazi na jednom tipu zastavice u poznatom cetinjskom Oktoihi prvoglasniku iz 1493/1494, kao i u Oktoihi petoglasniku iz 1494. Slično znamenje naslijedio je i najmlađi Ivanov sin Skender-beg (Staniša) koji je u prvoj polovini 16. stoljeća obavljao dužnost crnogorskog sandžak-bega. Potomci posljednjeg samostalnog vladara Zete, Ivanovog starijeg sina, Đurađa Crnojevića, sklonili su se u Veneciju gdje se pominju do polovine 17. stoljeća. Tamo su imali istovjetan grb, s tim što orao nije bio smeđ ili zlatan, nego bijel.

Balšić (Baovichc)

Grb Balšića – *u crvenom polju višekraka srebrena zvijezda* – poznate srednjovjekovne porodice iz Zete, nije zasvjedočen u suvremenim historijskim izvorima. Unatoč čestom spominjanju, njihov grb se ne javlja u ovoj formi u zborniku Ulricha Richental. Iako je kod njega mnogo sličnih grbova, nijedan se natpisom ne može povezati sa Balšićima. Oni su na svojim pečatima i novcu od 1368. godine koristili stalno porodično znamenje – *vučju glavu razjapljenih čeljusti* – što je našlo svog odraza i u čelenki grba koji se javlja u ovom *Grbovniku*. Grb koji se nalazi u grbovnicima vjerovatno je preuzet od grba napuljske porodice *Balza* koja je također u grbu imala višezračnu zlatnu zvijezdu na crvenom polju. Balšići se kao gospodari Zete prvi put spominju u povelji cara Uroša Dubrovniku iz 1360, a već su 1362. godine primljeni za mletačke građane. Porodicu su posebno proslavili sinovi Balše I, Stracimir, Đurađ I i Balša II, koji su znatno proširili teritorij na kojem su vladali. Lozu je nastavio Stracimirov sin Đurađ II Stracimirović Balšić koji je 1386. godine oženio Jelenu, kćerku srpskog kneza Lazara Hrebljanovića, s kojom je imao sina Balšu III. Njegovom smrću izumire i vladarska dinastija Balšića.

Kosača (Cosacichc)

Grb Kosača – *u srebrenom polju četiri crvene kose grede* – poznate bosanske velikaške porodice, zasvjedočen je na mnogim suvremenim heraldičkim spomenicima. Prvi put se javlja na relikvijaru Sandaljeve druge supruge Katarine, s početka 15. stoljeća, koji se čuva u riznici crkve sv. Marije u Zadru. Poslije toga redovno ga susrećemo na pečatima i na kamenoj kruni jednog bunara u Dubrovniku. Na tim spomenicima u čelenci grba figurira i lav sa zastavom na kojoj je dvostruki križ, što je našlo svog odraza i u ilirskim grbovnicima. Moglo bi se reći da je ovdje

predstavljeni grb Kosača vjerna reprodukcija njihovog historijskog grba. Srednjovjekovni rod Kosača spada u red najuglednijih plemenitih porodica Bosanskog kraljevstva. Osnivač ove obitelji bio je Vuk Kosača koji je imao sinove Vlatka, velikog vojvodu bosanskog i kneza Hranu Vukovića. Vlatko je učestvovao 1389. godine u bici na Kosovu kao predvodnik bosanskog odreda. Njegove posjede je naslijedio sin njegovog brata, Sandalj Hranić, jedan od najmoćnijih velikaša srednjovjekovne Bosne. Sandaljev veliki zaokružen posjed naslijedio je njegov sinovac Stjepan Vukčić koji je 1448. godine uzeo titulu hercega od sv. Save, pa se po njemu sav taj posjed i prozvao hercegovom zemljom. Njegova kćerka Katarina bila je udata za bosanskog kralja Stjepana Tomaša, a nakon njegove smrti 1466. godine naslijedio ga je sa titulom hercega sin Vladislav. Nakon što su izgubili sve posjede u Hercegovini, potomci Kosača živjeli su u Veneciji. U jednoj mletačkoj kronici iz 1538. godine javlja se grb obitelji *Cosazza*, ali s drukčijim bojama – zlatna umjesto srebrene.

Hrvojević (Haprovichc)

Grb Hrvojevića – *u crvenom polju zlatna kosa greda na kojoj se nalaze tri crvena ljiljana, s obje strane grede postavljen je po jedan srebreći križ* – predstavlja lični grb hercega Hrvoja Vukčića Hrvatinića koji se javlja na jednoj varijanti njegovog novca kojeg je izdavao kao splitski herceg. U čelenci se nalazi *oklopljena ruka oružana mačem s čije desne strane se nalaze dva crvena križa a s lijeve tri zlatna ljiljana*. S obzirom da je ova čelenka, s istim brojem križeva i ljiljana, prisutna i na grbu s hercegovog novca, opravdanom se čini pretpostavka da je upravo taj novac poslužio kao uzor sastavljaču ilirskog grbovnika da njegov grb stilizira upravo na ovaj način. Veliki vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić bio je najkrupniji velikaš Bosanske kraljevine u periodu od 1390. do 1416. godine. Pretendent na ugarsko prijestolje, Ladislav Napuljski, imenovao ga je 1403. godine splitskim hercegom i svojim generalnim namjesnikom u Hrvatskoj, Dalmaciji i Bosni. Hrvoje je već 1408. godine prešao u politički tabor ugarskog kralja Sigismunda Luksemburškog s kojim se ponovo zamjerio 1413. godine. Nedugo nakon toga uz pomoć Osmanlija poražava ugarsku vojsku u bici kod Lašve 1415. godine. Naredne godine herceg Hrvoje Vukčić umire a naslijedio ga je sin Balša Hercegović koji nije dugo nadživio oca.

Jablanić (Iablanichc)

Grb Jablanića – *u crvenom polju zlatni zamak s tri kule oko kojeg se nalaze tri srebreća ljiljana* – predstavlja realno znamenje velikaške porodice Pavlovića iz istočne Bosne. Zamak, po svemu sudeći, treba predstavljati njihovo središte u Borču. Isti motiv zamka nalazi se, od 1397. godine, i na pečatima svih Pavlovića a jedne prilike je vojvoda Ivaniš Pavlović tražio od Dubrovčana da mu se naprave zastavice za trube, po uzoru na one koje su upotrebljavane u Dubrovniku, sa istim

slikama, ali s tom razlikom da bi umjesto izvezenog modela grada Dubrovnika sv. Vlaha u rukama trebao držati Borač. Osnivač ove porodice bio je Jablan koji je imao sina Radina Jablanića. Porodica se počela naglo uspinjati tek za vrijeme njegovog sina kneza Pavla Radinovića koji je krajem 14. i početkom 15. stoljeća bio jedan od trojice najmoćnijih velikaša Bosanskog kraljevstva. Nakon što je ubijen 1415. godine u jednoj političkoj zavjeri nasljeđuju ga sinovi Petar i Radoslav Pavlovići. Radoslavov sin Ivaniš, vladao je istočnom Bosnom nakon očeve smrti, od 1441. do 1450. godine. Njega su naslijedili braća vojvoda Petar i knez Nikola kojeg su pogubile Osmanlije 1463. godine prilikom zauzimanja Bosne. Iz vremena bližeg sastavljanju *Grbovnika* poznajemo izvjesnog Stjepana Jablanovića koji je 1549. godine podnio Zagrebačkom kaptolu na potvrdu povelje kraljeva Kolomana i Tvrtka I kojima se dodjeljuju posjedi njegovim precima. Činjenica da su Pavlovići u *Grbovniku* zabilježeni kao Jablanići najvjerojatnije proističe iz toga što se Marija, supruga Pjer-Damjana Ohmućevića, osobe najzaslužnije za nastanak *Fojničkog grbovnika*, prije udaje prezivala Jablanović i što je porijeklo svoje porodice izvodila od srednjovjekovne bosanske vlasteoske porodice Pavlovića.

Šimraković (Ximracovch)

Grb Šimrakovića – *u crvenom polju na desno okrenuta kosa srebrna greda na kojoj se nalaze mjesec i zvijezda repatica, s obje strane grede postavljen je po jedan plavi ljiljan*. Srednjovjekovna humska porodica koja se javlja tokom 15. stoljeća u dubrovačkim izvorima. Svoje posjede su imali u dolini Neretve kod Stoca, u župi Žaba. Vlastelin Grgur Šimrak se spominje 1433. i 1442. godine, a kasnije se javlja i Stjepan Šimraković, vjerovatno Šimrakov sin, koji je bio oženjen Milicom, kćerkom poznatog velikog kneza bosanskog Tvrtka Borovinića, a time i praunukom hercega Hrvoja. S njom je imao sina Vladislava čiji se potomci u kasnijem periodu javljaju kao baštinici prava hercega Hrvoja na kuće u Dubrovniku. Ova porodica zauzima istaknuto mjesto u *Grbovniku*, odmah nakon grbova vladarskih dinastija i krupnih velikaša a prije grba Ohmućevića. U sutješkom se Rodoslovlju (oko 1582) se spominju kao "slavni Šimraci". Moguće da se za ovu, inače malo poznatu porodicu iz Zažablja, sačuvala "slavna" uspomena upravo zbog toga što su bili baštinici hercega Hrvoja. Zanimljiv je podatak da je na otoku Braču živjela porodica *Dominis* (Gospodnetić) koja je po porodičnom predanju potjecala iz Bosne i pripadala rodu Šimrakovića. Njihov grb bio je istovjetan sa grbom koji se javlja kao grb Šimrakovića u ilirskim grbovnicima.

Ohmućević (Ohvmvchieuich)

Grb Ohmućevića – *u zlatnom polju tri crne vodoravne grede preko kojih je okomito postavljena nazubljena crvena prečka* – predstavlja znamenje porodice koja je u najvećoj mjeri i postala poznata zbog ilirskih grbovnika koji se vežu za njihovo ime.

Pretpostavlja se da njihovo porijeklo treba tražiti među humskom vlastelom srednjovjekovne Bosne. U Humu se tokom 14. i 15. stoljeća spominje više pojedinaca sa sličnim ili istim prezimenom, ali te ličnosti nije moguće na osnovu dostupnih izvora povezati u jednu obiteljsku lozu. Prva osoba koja se u historijskim izvorima javlja sa sličnim prezimenom bio je Dragoslav Ohmuć (*Ochmuch*) koji je živio sredinom 14. stoljeća. Već krajem istog stoljeća pomenut je izvjesni Pripko Ohmućević a 1487. godine kao poslanik hercega Vladislava u Dubrovniku je boravio vlastelin Ivaniš Ohmućević. Nakon definitivnog pada bosanskih krajeva pod osmansku vlast jedan dio Ohmućevića preselio se u Slano, na dubrovački teritorij. Tokom 16. stoljeća počinje se susretati ime Ivelje Ohmućevića iz Slanog koji je stekao bogatstvo trgujući žitom na relaciji između Tesalije, Dubrovnika i Italije. Najpoznatiji od četvorice njegovih sinova koji su stupili u španjolsku pomorsku službio je Petar (*don Pedro*). On se kao admiral proslavio svojim uspjesima na mnogim ekspedicijama čuvene španjolske flote. Kako bi ušao u jedan od španjolskih viteških redova 1584. godine je podnio zahtjev dubrovačkim vlastima da mu izdaju potvrdu o plemenitom porijeklu ali je dobio negativan odgovor. Uvjeran da ne može legalnim putem obezbijediti potvrdu svog plemstva okrenuo se falsifikatima. Za pretka je odabrao Hrelju Ohmućevića, tobožnjeg kneza tuheljskog i župe smučke, i njegovog sina Grgura, grofa Smučke i podbana Jajca, zbog čega je njegova porodica u kasnijem vremenu prozvana Ohmućević-Grgurić. Prema mnogobrojnim falsificiranim dokumentima koje je Petar pribavio prapostojbina Ohmućevića bilo je područje 3 km sjeverno od Tarčina kod Sarajeva, gdje teče rječica Tuhelj i u čijoj se blizini nalaze ostaci gradine koju je okolno stanovništvo nazivalo Tuhelj-gradom. Nedaleko od tog lokaliteta nalazilo se i selo Smučka. On je imao uspjeha u svojim namjerama jer je primljen 1596. godine za viteza reda sv. Jakova od Galicije. U procesu dokazivanja plemstva pojavio se i čuveni zbornik ilirskih grbova čiji najstariji poznati prijepis (Korjenić-Neorić) potiče iz 1595. Petrovi potomci i drugi ogranci Ohmućevića su zbog njegovog zalaganja imali uspjeha u dokazivanju svog plemenitog porijekla. Car Leopold je 8. jula 1654. godine potvrdio nasljedno grofovstvo Tuhelja i kneževstvo Kastorije Andreju-Nikoli i Petru-Nikoli Ohmućević-Grgurić, i njihovim sinovima. Isti vladar je 2. novembra 1678. godine podijelio ugarsko grofovstvo Petrovim unucima: Petru-Damjanu, Antonu-Damjanu, Karlu-Radoslavu i Matiji-Ivelji Ohmućević-Grgurić. Iznad grba Ohmućevića u *Fojničkom grbovniku* nalazi se moto: *Tempvs : Restavit* (Povrati vrijeme). Njihov grb se u ovoj formi susreće i na nekoliko drugih historijskih spomenika.

Burmazović (Bvrmasovicic)

Grb Burmazovića – u zlatnom polju vodoravna plava greda iznad koje je postavljen crni orao raširenih krila, ispod grede nalazi se crni malteški križ oko kojeg je iscertano šest crvenih kugli. Burmazovići, odnosno Burmazi, bili su najveća vlaška skupina u dubrovačkom zaleđu 14. stoljeća. Zbog intenzivnih kontakata s Dubrovnikom, njihovi su pripadnici često pominjani u dubrovačkoj izvornoj građi.

U osmanskim popisima iz 1475/1477. godine se vidi da su Burmazi kod Stoca zabilježeni kao nahija. Prema nekim autorima (Krešimir Kužić), jedan dio ove vlaške skupine se nakon pada srednjovjekovne Bosanske države 1463. godine preselio u Zagoru, gdje o njima nalazimo podatke od kraja 17. i početka 18. stoljeća. Sa ovim prezimenom u dubrovačkim izvorima spominju se Oliver Burmazović 1406, te Milat i Brajan Burmazovići 1412. godine.

Kovačić (Covacichc)

Grb Kovačića – *u srebrenom polju kosa crvena greda na kojoj se nalaze tri srebrna polumjeseca, u slobodnim poljima štita nalazi se po jedna crvena zvijezda*. Iako je tokom srednjeg vijeka zabilježeno više pojedinaca sa ovakvim ili sličnim prezimenom ovaj grb vjerovatno predstavlja znamenje poznate bosanske velikaške porodice Kovačevića, koja se u ovom *Grbovniku* susreće i pod imenom Dinjičić (str. 104). Kovačići se kao bosanski plemići navode i u nizu falsifikovanih povelja bosanskih vladara iz kasnijeg vremena, ali i u većem broju srednjovjekovnih dokumenata zbog čega je osobe s tim prezimenom teško međusobno povezati. Bitno je napomenuti da je 1544. smederevski biskup bio fra Blazius Kovačić iz Kreševa a da se 1639. godine spominje fra Matej Kovačić kao vikar sutješkog samostana. Moguće je da su Kovačići zastupljeni u *Fojničkom grbovniku* upravo zbog njih.

Kostanjić (Kostagnichc)

Grb Kostanjića – *vodoravno podijeljen štiti na crno i srebreno polje, u gornjem crnom polju nalazi se srebreni jednorog, a u donjem srebrenom crna prelomljena greda*. Djelatnost Kostanjića je vezana za područje Drvenika u Primorju u kojem se nalazi istoimeni zaseok i kameni stećak iz 15. stoljeća poznat kao "Kostanjića greb". Sačuvano je nekoliko prijepisa povelja iz kasnijeg vremena, uglavnom iz 18. stoljeća, kojima su im srednjovjekovni vladari potvrđivali posjede koje su imali na tom području. Pojedini članovi ove malo poznate porodice spominju se i u srednjem vijeku. Godine 1415. u Dubrovniku je pomenut Pavle Kostanjić s bratom Ratkom. Vukman i Pavle Kostanjić (1448) bili su poslanici hercega Stjepana Vukčića Kosače, a dubrovački dokumenti poznaju i kneza Pavla Kostanjića (1475). Porodica sa istim prezimenom živjela je također i u Poljicama, gdje se nalazilo selo Kostanje koje je spadalo među dvanaest sela ili katuna poljičke župe. Prema iskonstruiranim rodoslovljima, Kostanjići su bili u višestrukom srodstvu s Ohmućevićima. U Dalmaciji je tokom 18. stoljeća živjela porodica *Costagnich, conti di Coziza et Primoridia*, koji su koristili grb Kostanjića iz ilirskih grbovnika.

Kačić (Kacichc)

Grb Kačića – *u zlatnom polju crveni zmaj raširenih krila* – predstavlja znamenje stare hrvatske plemićke obitelji. Oni su bili jedno od dvanaest hrvatskih plemena čije se ime veže za dolazak kralja Kolomana na hrvatsko prijestolje 1102. godine. S tim u vezi se spominje knez "*Gurra de genere Chacithorum*". Vladali su Omišem i Krajinom od 12. stoljeća. Nakon dugog perioda izrazite prevlasti, oni prvo padaju pod Veneciju, a zatim i pod Šubiće. Od tada se ne spominju u izvorima do sredine 15. stoljeća kada figuriraju kao sitno plemstvo. Andrija Kačić Miošić ih spominje u vezi s Makarskom, vezujući njihovo porijeklo za Ugarsku. Jedna porodica sa prezimenom Kačić dobila je polovinom 17. stoljeća mletačko plemstvo. Prema rodoslovnom stablu koje je sam sastavio, ovom ogranku Kačića pripadao je i Andrija Kačić Miošić, epik i vjerski pisac iz 18. stoljeća. Važno je napomenuti da grb sa nadgrobne ploče pronađene u crkvi sv. Jurja u Drašnicama, koji se pripisuje Kačićima, dosta liči grbu Kačića iz ovog *Grbovnika*.

Vojnović (Voynovich)

Grb Vojnovića – *u crvenom polju zlatna prelomljena greda iznad kojeg se nalaze dva, a ispod samo jedan srebreni polumjesec* – vjerovatno se odnosi na porodicu čiji je osnivač bio vojvoda Vojin, gospodar Gackog. Njegovi su sinovi, Miloš, Altoman i Vojislav, bili pripadnici vlastele cara Dušana. Najpoznatiji od njih, Vojislav, je za vrijeme cara Uroša postao vodeći velikaš u srpskoj državi a oblast mu je 1363. godine zahvatala prostor između Rudnika, Drine, Popovog polja, Dubrovačke republike, Boke i Kosova. Nakon smrti ga je nasljedila supruga sa maloljetnim sinovima, čiju je vlast osporavao Vojislavov nećak Nikola Altomanović, ambiciozan i osion velikaš koji se zbog svojih pretenzija sukobio sa daleko moćnijim susjedima pa je 1373. godine uhvaćen i oslijepljen. Njegove posjede su međusobno podijelili ban Tvrtko Kotromanić i knez Lazar Hrebljanović. Prema nekim drugim pokazateljima (Krešimir Kužić) Vojnovići su bili vlasiti koji su 1436. godine boravili na teritoriji Nelipića odakle su, po svemu sudeći, tokom 16. stoljeća prešli na područje trogirske Zagore. Zanimljivo je istaći da je 9. augusta 1678. godine car Leopold I potvrdio plemstvo zapovjedniku ogulinske tvrđave Stjepanu Vojnoviću, potomku plemićke porodice iz župe Gorica, koji je zatražio, i dobio istovjetan grb kakav se nalazi u ilirskim grbovnicima.

Zviježdić (Sviesdichc)

Grb Zviježdića – *u srebrenom polju kosa crvena greda na kojoj se nalaze tri srebrene zvijezde, u slobodnim poljima štita postavljena je po jedna crvena ruža* – predstavlja "rječiti" ili "govoreći" grb jer se u njemu susreću zvijezde koje

podsjecaju na prezime njegovog nositelja. Porodica Zvijezdić postojala je u Dubrovniku tokom 14. i 15. stoljeća. Njen najpoznatiji član bio je Nikola (Nikša) Zvijezdić (*de Stella*), dubrovački kancelar. Postoji mogućnost da se ovdje također pod ovom porodicom podrazumijeva obitelj Zvizdović kojoj je pripadao čuveni bosanski franjevac iz Fojnice, Andeo Zvizdović, koji je 1463. godine od sultana Mehmeda II dobio Ahdnamu.

Vladimirović (Vladimirouichc)

Grb Vladimirovića – *u crvenom polju uspravni zlatni lav*. Vjerovatno se misli na vlasteosku porodicu Vladimirić iz istočne Bosne čiji se članovi javljaju kao svjedoci s titulom kneza na poveljama bosanskih kraljeva i velikaša u rasponu od 1419. do 1461. godine. Spominju se Radosav, zatim Vukašin i Jurko, čiji je stupanj srodstva teško dokazati. Naredna generacija Vladimirića uključuje Vukasa i Radoja, koji je na povelji kralja Stjepana Tomaševića od 1461. spomenut kao pristav od dvora i dvorski knez. Nakon pada Bosne dio porodice preselio se u Zadar. Radivoj Vladimirović je na jednoj falsificiranoj povelji iz 1446. godine naveden na prvom mjestu kao *comes et judex curiae*, što je djelo čuvenog falsifikatora Luke Vladimirovića iz 17. stoljeća. U srednjem vijeku je postojala brojna i ugledna dubrovačka vlasteoska porodica istog imena.

Zlatonosović (Slatonosovichc)

Grb Zlatonosovića – *okomito podijeljen štit na zlatno i crveno polje u kojem se nalazi prelomljena greda sa naizmjeničnom zlatnom i crvenom bojom, na gredu su postavljena tri srebrena polumjeseca* – predstavlja grb poznate bosanske velikaške porodice iz Usore koju u izvorima pratimo tokom 14. i 15. stoljeća. Oni su imali posjede u Podrinju a prvi članovi koji su nosili prezime Zlatonosović bili su vojvoda Vukmir i knez Vukašin. Vukmir je umro usljed bolesti 1424, a porodica je vjerovatno u potpunosti istrijebljena 1430. godine u akciji kralja Tvrtka II kada je ubijen Vukašin. Njih su dvojica bili značajne figure na političkoj sceni srednjovjekovne Bosne, ali se njihovi potomci ne spominju nakon 1430. Na osnovu jednog dokumenta gdje je vojvoda Vukmir nazvan Jurjevićem, pretpostavljalo se (Pavao Anđelić) da mu je otac mogao biti Juraj Tihčinović, pripadnik uglednog usorskog roda Tihoradića, čiji se grb također nalazi u ovom Grbovniku (str. 126).

Bogašinović (Bogasinovichc)

Grb Bogašinovića – *u srebrenom polju tri crne krunisane lavlje glave, na gornjem rubu štita nalaze se tri plava trouglasta umetka*. Kao poslanik Kosača spominje se Radič Bogašinović kojeg je 1489. godine Margarita, udovica hercega

Vlatka, poslala u Dubrovnik po konavoski dohodak. On je kasnije prešao u službu Ahmed-paše Hercegovića. Prema podacima iz Vukoslavićevog grbovnika, pisanog poslije 1700. godine, vlasteoska porodica Bogašinovića se nakon pada Bosne sklonila u Dubrovnik, što bi moglo imati određenu osnovu jer je u Dubrovniku živjela porodica Bogascini čiji je grb bio veoma sličan grbu koji je za Bogašinoviće predstavljen u ovom *Grbovniku*. Najistaknutiji predstavnici dubrovačke porodice bili su Petar Bogašinović, ranarnik i pjesnik, koji je živio tokom 17. stoljeća, i njegov sin, ugledni liječnik, Tomo Bogašinović. U Korjenić-Neorićevom grbovniku prezime Bogašinović javlja se uz prezime Dobrašinić. Bogašinovići su najvjerovatnije bili uvršteni u *Grbovnik* zbog rodbinskih veza sa Ohmućevićima jer je Jelena, majka admirala Petra, potjecala iz ove porodice.

Kopijević (Kopievvichc)

Grb Kopijevića – u crvenom polju zlatni križ na čijoj sredini je postavljen plavi četverolist sa plavim polumjesecom, u svakom kutu križa nalazi se po jedno koplje – predstavlja znamenje malo poznate istočnobosanske vlasteoske porodice. Njihov grb prikazan u *Fojničkom grbovniku* predstavlja tzv. "rječiti" grb jer su koplja u štitu jasna aluzija na prezime Kopijević. Prva osoba koja se u izvorima javlja sa ovim prezimenom je župan Ozrin, čovjek kneza Pavla Radinovića, čiji se stećak nalazio u Varošištu kod Borča. Radič Kopijević dvorski knez vojvode Radoslava Pavlovića pomenut je u jednom dokumentu iz 1453. godine, ali njegova veza sa Ozrinom ne može se dokazati.

Dukađini (Dvcaginovichc)

Grb Dukađina – u zlatnom polju crni orao raširenih krila – predstavlja znamenje poznatog plemićkog roda koji je imao istaknutu ulogu u sjevernoj Albaniji tokom 14. i 15. stoljeća. Međusobnim rodbinskim vezama se zasigurno mogu samo povezati Leka i Pavle Dukađini, sa svojim potomcima, dok se za ostale Dukađine ne može reći kojem tačno ogranku roda pripadaju. Razlog za njihovo prisustvo u ilirskim grbovnicima mogao bi se tražiti u antiosmanskome raspoloženju nekih članova ove porodice u vrijeme nastanka *Grbovnika* krajem 16. stoljeća.

Tasovčić (Tasovvcichc)

Grb Tasovčića – u srebrenom polju kosa zlatna greda u kojoj se nalazi srebreni lav u trku, greda je s obje strane nazubljena plavom bojom. Tasovčići su bili humska porodica čije je središte bilo u istoimenom selu na lijevoj obali Neretve nedaleko od Čapljine. U prvoj polovini 15. stoljeća se spominje Pokrajac Tasovčić, čovjek vojvode Radiča Sankovića. Tasovčići su također bili i Vitko i Vladoje, trgovci iz Cernice.

Početkom 16. stoljeću pomenut je katun Ivana Tasovčića. U Dubrovniku je također tokom 15. stoljeća djelovala trgovačka porodica istog prezimena čiji je grb iz kasnijeg vremena bio istovjetan sa ovim prikazanim u *Grbovniku*. Unatoč podacima o pojedincima s ovim prezimenom iz srednjeg vijeka vjerovatnije je da su Tasovčići u *Grbovnik* uvršteni zbog srodstva s Ohmućevićima. Naime, Đorđe Dolisti-Tasovčić, mornar u španjolskoj službi i član vitezova sv. Stefana u Firenci, bio je sestrić admirala Petra Ohmućevića. Njih dvojica su najvjerovatnije skupa radili na ideji sastavljanja *Grbovnika*. U historijskim izvorima su zabilježeni i njegovi pokušaji da u pregovorima sa kaluđerom Damjanom Ljubibratićem organizira ustanak protiv Osmanlija.

Zoranović (Zoranovich)

Grb Zoranovića – *u crvenom polju dvije prelomljene srebrene grede preko kojih je postavljena jedna okomita crvena greda na kojoj se nalaze tri srebrene polumjeseca*. Ovo prezime je tokom srednjeg vijeka bilo rijetko. Dubrovčanin *Pripchus Zoranovich* se spominje 1385. godine, a Dragoš Zorinović bio je jedan od svjedoka "od Bosne" u povelji bana Stjepana II iz 1329. godine. U dubrovačkim izvorima susreću se pojedinci koji nose slično prezime Žoranović. Tako je 1393. pomenut Vukac Žoranović iz Neretve, a sljedeće godine Obrad Žoranović iz Bišća. Andrija Kačić Miošić za Zoranoviće kaže da potječu od Sarajeva.

Čihorić (Cihorich)

Grb Čihorića – *u crvenom polju srebrene orao raširenih krila preko kojeg je postavljena kosa plava greda na kojoj se nalaze tri zlatne zvijezde*. Čihorići, također zvani i Drugovići, bili su humska vlasteoska porodica koja se javlja tokom 14. stoljeća. Njihovo sjedište bilo je u Veličanima u Popovom Polju. Sa jednog natpisa pronađenog u Veličanima, postavljenog "v dni gospodina krala Tvrtka", znamo za župana Nenka Čihorića koji je bio oženjen kćerkom župana Miltena Draživojevića, te na taj način bio rodbinski povezan sa porodicom Miltenovog sina Sanka Miltenovića. Nenkov sin bio je župan Dabiživ koji se posljednji put u izvorima spominje 1399. godine. Kao članovi ove porodice na natpisu se spominju još i Nenkova braća: župan Vratko, sluga Dabiživ i tepčija Stipko. Pored njih, u 15. stoljeću znamo i za Radosava Čihorića, pomenutog 1423. godine, i vlasteličića Ivana Čihorića, pomenutog dvije godine kasnije, ali je teško utvrditi njihovu vezu sa Čihorićima iz Veličana.

Novaković (Novakovich)

Grb Novakovića – *štit podijeljen ukoso na crveno i zlatno polje, u desnom crvenom polju nalazi se krunisan zlatni orao raširenih krila a u lijevom zlatnom polju crveni polumjesec sa zvijezdom*. Zbog čestog ličnog imena Novak iz

kojeg se ovo prezime izvodi pojedinci koji ga nose u srednjem vijeku su zaista brojni. Najviše ih ima među vlasima. Tako su u periodu između 1434. i 1438. godine u dubrovačkoj arhivskoj građi, između ostalih, zabilježena imena braće Vlatka i Miroslava Novakovića, vlaha Maleševaca, ljudi hercega Stjepana Vukčića Kosače. Pored njih u hercegovoju službi je također bio i Vukosav Novaković, vlah Mirilović, iz Rudog, koji se u izvorima može pratiti od 1425. do 1443. godine. Izvjesni Radin Novaković iz Srebrenice postao je 1417. godine dubrovački građanin. Na poveljama bana Tvrtka pominje se sredinom 14. stoljeća Ninoslav Novaković kao svjedok od Donjih Kraja. U Dubrovniku je postojala trgovačka porodica koja je djelovala u 15. stoljeću sa istim prezimenom, ali je malo vjerovatno da se veći broj pojedinaca koji se javlja s ovim prezimenom potiče iz iste porodice. Godine 1588. u hrvatskom saboru Nikola Novaković je bio proglašen plemićem *de Zloboczko aliter Wook*. Novakovići iz *Grbovnika* mogli bi biti i plemići Novakovići koji se u 18. stoljeću spominju među poljičkim plemstvom. Andrija Kačić Miošić ih veže za Zažablje.

Radijelović (Radielovich)

Grb Radijelovića – *u srebrenom polju kosa crvena greda*. Za ovu porodicu se kaže da je živjela u okolini Fojnice i da su njeni članovi nakon dolaska Osmanlija u Bosnu, kao sitnije plemstvo, prešli na islam. U Bosni postoji nekoliko sela koja se zovu Radijelovići ili Radilovići, od kojih je jedno u blizini Milodraža, nedaleko od Fojnice. Andrija Kačić Miošić ovu porodicu također dovodi u vezu s Fojnicom. Na jednom natpisu iz Čađavine kod Rogatice, okvirno datiranom u 15. ili 16. stoljeće, spominju se braća Hasan i Ahmet Radilovići. Ne može se zaključiti da li su imali ikakve veze sa Radosavom i Vukićem Radilovićima, "slugama" poznatog gosta Radina Butkovića. Tokom 14. i 15. stoljeća u Dubrovniku se spominje nekoliko ličnosti koje su nosile prezime Radeljević, uglavnom iz Popova i Ljubinja, što bi također moglo biti varijanta prezimena Radijelović. Zanimljivo je napomenuti da je 1. septembra 1689. godine car Leopold I podijelio grofovstvo, sa pridjevkom "*de Visoko*", izbjeglicu iz Bosne, Lovri, sinu Stjepana Radilovića, koji je tom prilikom dobio grb istovjetan grbu Radijelovića iz ilirskih grbovnika.

Žarkojević (Xarkoevich)

Grb Žarkojevića – *štit podijeljen na tri polja, dva zlatna i jedno crveno, u svakom polju po jedan srebreni polumjesec*. S obzirom da se prezime Žarkojević često susreće u srednjovjekovnim izvorima teško je identificirati na koju se tačno porodicu ovaj grb odnosi. Moguće je da se radi o potomcima Žarka Vlatkovića, sina kneza Vlatka Jurjevića, koji se u izvorima spominje od 1452. do 1466. godine, ali se ne smije isključiti ni mogućnost da su ovdje u pitanju potomci kneza Žarka Dinjičića (1442), vlastelina porodice Pavlovića, i člana poznate porodice koja je zasebno

zastupljena u ovom *Grbovniku* (str. 104). Porodica istog prezimena egzistirala je i u Dubrovniku, a njena dva člana su spomenuta u Srebrenici 1418. godine.

Bilošević (Biloxevich)

Grb Biloševića – u okviru od dva reda naizmjenično postavljenih srebrenih i crvenih kvadrata crno polje u kojem se nalaze tri srebrene kune sa crvenim okovratnicima. Biloševići su vlasteoski rod iz Usore koji je tokom 14. stoljeća dao nekoliko istaknutih predstavnika. Prvi poznati član ovog roda bio je Vojko, pomenut kao "vojvoda usorski" (1326-1329). Na povelji kralja Tvrtka I iz 1380. godine kao svjedok "od Biloševića" navodi se ime kneza Gojaka Vojkovića, Vojkovog sina. Na poveljama kralja Dabiše iz 1395. spomenut je kao svjedok od Usore knez Stipac Ostojić, a zatim i Bilošević, što pokazuje da je tu riječ o širem rodu.

Morovlašić (Morovlaxich)

Grb Morovlašića – u srebrenom polju crveni zamak s tri kule iznad kojeg se nalazi plavi polumjesec između dva plava ljljana. Nije jasno na koju se porodicu tačno odnosi jer pojedinci s ovim prezimenom nisu zabilježeni u srednjovjekovnim izvorima. Morovlah ili morlak (*morlacus*, *murlacus*, *morovlacus*), kao i oznaka vlah, je identifikacija koja se javlja kod svih vlaških rodova u dubrovačkom zaleđu.

Bosnić (Bosnich)

Grb Bosnića – u plavom polju kosa zlatna nazubljena greda iznad koje se nalazi zlatna zvijezda, a ispod srebreni polumjesec. U Dubrovniku je postojala porodica Bosnić čiji je grb bio isti kao i ovaj prikazan u *Grbovniku*. Postoji mogućnost da je ova porodica tokom 15. stoljeća iz Bosne preselila u Dubrovnik. Početkom 15. stoljeća spominju se vlasi iz katuna *Tassovesz Bosnich*, a sredinom istog stoljeća u Drijevim djeluju braća Marko i Maroje Bosnić. Ivan Franjo Jukić je Bosniće ubrajao u porodice koje su nakon 1463. godine primile islam, a dosta Bosnića muslimana se spominje i u narodnim pjesmama. Grb Bosnića sadrži elemente iz grbova Bosne i Ilirije, najvjerojatnije zbog toga što je sastavljač *Grbovnika* smatrao da je prezime Bosnić izvedeno od imena zemlje Bosne. Dio ove porodice nastanio se u Ugarskoj gdje je jedan njezin ogranak, pod imenom *Bosnych*, dobio u Budimu 1526. godine od kraja Ludovika II grb na kojem ruka s mačem siječe tursku glavu.

Bisaljić (Bisaglich)

Grb Bisaljića – štit podijeljen na četiri naizmjenična crna i crvena polja preko kojih je postavljena vodoravna zlatna greda na kojoj se nalazi crveni polumjesec između dvije plave zvijezde. Pojedinci sa ovim prezimenom ne susreću se u srednjovjekovnoj izvornoj građi. Nije sasvim jasno da li su Bisaljići iz *Grbovnika* ustvari Zbisalići iz istočne Bosne čiji se jedini poznati predstavnik, vojvoda Vukašin Zbisalić, vlastelin porodice Pavlovića pominje u dubrovačkim dokumentima od 1432. do 1442. godine. Identifikaciju ove porodice dodatno komplicira činjenica da se u spiskovima srednjovjekovne vlastele navodi da su Bisaljići od Duvna.

Matejković (Matheikovich)

Grb Matejkovića – štit podijeljen vodoravno na dva dijela, u gornjem srebrenom polju nalazi se crni orao raširenih krila, dok je donje polje popunjeno naizmjeničnim srebrenim i crvenim kvadratima preko kojih je postavljena crna kosa pruga. U Vukoslavićevom grbovniku se napominje da se ova porodica poslije pada Bosne preselila u Ankonu. Andrija Kačić Miošić navodi da su Matejkovići bili iz Raska. Zanimljivo je istaći da je 28. novembra 1659. godine car Leopold podario grofovstvo (sa pridjevom od Glasinca) porodici Matejković iz Olova, i to Petru "Mattheikovich aliter Matthey de Plumbo", čiji je grb iz grbovnice bio identičan grbu Matejkovića iz ilirskih grbovnika.

Grupković (Grvpkovich)

Grb Grupkovića – štit zupčastim razrezom podijeljen na dva polja, u desnom srebrenom se nalazi crvena zvijezda a u lijevom crvenom polju srebreni polumjesec. Najpoznatiji pojedinac koji je tokom srednjeg vijeka nosio ovo prezime bio je Radič Grupković koji se u izvorima spominje kao poklisar hercega Stjepana i njegovog sina hercega Vlatka od 1443. do 1470. godine. Ne može se utvrditi njegova veza sa Grupkom Dobrićevićem koji je također obavljao razne poslove za Kosače u periodu između 1423. i 1451. Krajem 15. stoljeća spominje se i Stjepan Grupković koji je od 1492. do 1496. godine bio u službi Ahmed-paše Hercegovića, ali je veoma teško dokazati njegovo eventualno srodstvo s Radičem Grupkovićem.

Resić (Resich)

Grb Resića – u zlatnom polju dvije vodoravne crvene zupčaste grede, iznad koje se nalaze dvije, a ispod samo jedna crnačka glava s crvenim povezom preko čela. U Vukoslavićevom grbovniku se navodi da su članovi ove porodice nakon 1463.

godine prešli u Trogir, iako postoje indicije da je jedan njihov dio prešao na islam. Naime, Dubrovčani 1522. godine spominju alajbega Skender-bega Resića, koji je, prema njima, bio "glava sandžakbegovih spahija". Andrija Kačić Miošić napominje da su Resići (Režići) živjeli u okolini Bobovca.

Diknić (Dicnich)

Grb Diknića – *u crvenom polju srebrena prelomljena greda s čijih strana se nalaze dvije, a ispod nje samo jedna zlatna kruna*. O porijeklu ove porodice nije moguće ništa detaljnije reći jer se pojedinci s ovim prezimenom ne susreću u dostupnim srednjovjekovnim izvorima. Nedaleko od Vareša nalazi se naselje Diknići ali ne možemo biti sigurni da li bi se porijeklo Diknića moglo vezati upravo za to mjesto.

Oblačić (Oblacich)

Grb Oblačića – *u srebrenom polju tri vodoravne crvene grede preko kojih je postavljen crni grifon raširenih krila*. Oblačići su najvjerojatnije u Grbovnik ušli kroz narodnu tradiciju koja poznaje junaka Radeta Oblačića ili Oblak Radoslava. Unatoč brojnim pokušajima, ovu ličnost bilo je izuzetno teško povezati sa jednim određenim velikašem iz srednjeg vijeka. Iako Andrija Kačić Miošić tvrdi da je ova porodica iz Lazarića u Raškoj, potrebno je napomenuti da je postojala i porodica *Oblachich aliter Kladussich de Kladussa*, čiji su članovi nosili isti grb kao i grb Oblačića iz ilirskih grbovnika.

Sladojević (Sladoevich)

Grb Sladojevića – *u srebrenom polju tri vodoravne crvene grede preko kojih je postavljena crvena kosa greda na kojoj se nalaze tri zlatna polumjeseca*. Nije jasno na koju se tačno porodicu odnosi. Moguće je da se radi o potomcima tepčije Sladoja koji se spominje kao jedan od svjedoka na poveljama bana Tvrtka, ali bi tu pretpostavku bilo teško dokazati. Na drugoj strani, nije isključeno ni da se radi o potomcima vojvode Sladoje Semkovića koji je bio u službi hercega Stjepana Vukčića Kosače. Treba napomenuti da se pod istim prezimenom pominje Juraj Sladojević kojem je 1493. godine kralj Vladislav potvrdio posjede u Pounju, a kasnije i sam grad Obrovac. Porodica istog prezimena se spominje i 1778. godine kao poljička plemićka obitelj. Andrija Kačić Miošić piše da su Sladojevići bili porijeklom od Imotskog. Zanimljivo je istaknuti da je 1717. godine podijeljeno grofovstvo njemačkog carstva dubrovačkoj trgovačkoj obitelji Lalićima koji su tvrdili da su potomci starobosanskog roda Sladojevića. Prema tekstu grbovnice jedan je Sladojević promijenio prezime u Lalić i preselio se u Dubrovnik. Tada im je podijeljen grb u kojem su se nalazili grbovi obitelji Sladojevića, Bosnića i Kosačića iz ilirskih grbovnika. Također, 28. oktobra

1881. godine car Franjo Josip podijelio je plemstvo Antunu Sladojeviću financijskom savjetniku iz Zagreba, sa istovjetnim grbom kakav se nalazi u *Fojničkom grbovniku*.

Kopčić (Kopcich)

Grb Kopčića – *u štitu podijeljenom naizmjeničnim srebrenim i crvenim kvadratima crni orao raširenih krila*. Porijeklo ove poznate begovske porodice sa sjedištem u Rami ne može se rekonstruirati na osnovu dostupnih izvora. Po nekima, njihovo bi porijeklo trebalo tražiti u srednjovjekovnoj Bosni. Prvi poznati član iz ove porodice bio je Kasim-beg Kopčić koji je 1516. godine posjedovao zijamet u nahiji Osat u višegradskom kadiluku. Njegov sin Murat-beg obavljao je dužnost kliškog sandžak-bega sa sjedištem u Livnu. Pored posjeda koje je imao u nahiji Neretva, on je također podigao jedan mekteb u Prozoru. Njegovi su potomci držali velike posjede u Rami, a njegov brat Džafer-beg Kopčić poznat je iz narodnih pjesama.

Dražojević (Draxoevich)

Grb Dražojevića – *štit podijeljen na četiri polja od kojih su gornje i donje popunjene naizmjeničnim srebrenim i crvenim kvadratićima, u lijevom i desnom zlatnom polju nalazi se po jedan plavi trubački rog*. Najvjerojatnije se radi o humskoj porodici o kojoj imamo malo podataka. Prva ličnost zabilježena u izvorima sa ovim prezimenom bio je Pavao Dražojević koji se spominje 1454. godine kao poslanik hercega Stjepana Vukčića Kosače. Međutim, ne bi se smjela isključiti mogućnost da je ovdje u pitanju istoimena plemićka porodica iz Poljica koja je pripadala tzv. "ugričićima". Njihov osnivač je bio knez Dražoje koji je 1350. godine gospodario Poljicama. Njegov sin Juraj Dražoević se neuporedivo češće spominje u izvorima od oca. Njihovi su potomci uspjeli u kasnijem vremenu uspjeli isposlovati promjenu ustava te su gotovo neprekidno do 1790. godine obavljali kneževsku vlast.

Gojković (Goikovich)

Grb Gojkovića – *u crvenom polju zlatni križ u čijem se prvom i četvrtom kutu nalazi po jedan srebreni polumjesec, a u drugom i trećem kutu po jedna srebrena zvijezda*. Prezime Gojković, ili Gojaković, izvedeno je od čestog imena Gojko, ili Gojak, te su stoga pojedinci koji u srednjem vijeku nose ovo prezime prilično brojni. Najviše ih susrećemo među vlaškom populacijom 15. stoljeća. U službi vojvode Radiča Sankovića 1402. godine spomenut je župan Dabiživ Gojaković, a iste godine se pominje Gojak Gojković iz Viševe kao čovjek kneza Pavla Radinovića. Možda je on bio otac Stipana Gojkovića iz Viševe koji je 1446. godine spomenut u službi hercega Stjepana Vukčića Kosače. Od 1422. do 1497. godine brojna trgovačka porodica iz Dubrovnika sa ovim prezimenom poslovala je

u Bosni i Srbiji te ih je u tom periodu pomenuto ukupno četrnaest, ali međusobnu vezu svih tih pojedinaca veoma je teško utvrditi.

Rupčić (Rvbcich)

Grb Rupčića – *u crvenom polju na desno postavljena kosa pruga, popunjena s četiri reda naizmjeničnih srebrenih i crvenih kvadratića, iznad i ispod koje se nalazi po jedna zlatna krunisana lavlja glava*. Rupčići su bili srednjovjekovna velikaška porodica iz Huma koja vodi porijeklo iz sela Hardomilja u okolici Ljubuškog. Još 1371. godine se u jednoj parnici spominje sudija Nelipče Rubčić a u povelji vojvode Jurja Vojsalića, izdatoj u Kreševu 12. jula 1434. godine, među svjedocima je spomenut Vuk Rupčić "knez humske zemlje s bratjom". Poslije pada srednjovjekovne Bosanske države neki članovi ove porodice naselili su se u okolini Imotskog (Lovreč) te oko Klisa i Poljica, a nakon pada Klisa pod osmansku vlast 1537. godine Rupčići se sele u Senj gdje su postali ugledna i istaknuta obitelj. Tamo je njihov najpoznatiji predstavnik bio sudac Ivan Rubčić čiji kameni grb, sačuvan na portalu njegove obiteljske kuće u Senju, ne odgovara grbu iz ilirskih grbovnika. Iz Senja su se Rupčići tokom 18. stoljeća preselili u Liku, Gacku, Krbavu i Podgorje (Jablanac). Znamenje ove porodice moglo je u grbovnike biti uvršteno i zbog Stanislava Rubčića, tobožnjeg "*bana od cimerja*" (herolda) srpskog cara Dušana, za kojeg se kaže da je sastavio ilirske grbovnike. Međutim, njegovo postojanje nije zasvjedočeno suvremenim historijskim izvorima, i malo je vjerovatno da je osoba s takvom titulom uopće egzistirala na vladarskom dvoru u Srbiji 14. stoljeća.

Miljenović (Milienovich)

Grb Miljenovića – *u crvenom polju vodoravna srebrena greda iznad koje se nalaze dva, a ispod samo jedan srebreni polumjesec*. Tokom srednjeg vijeka susrećemo više pojedinaca koji su nosili ovo prezime ali je njihovo srodstvo veoma teško dokazati. U dubrovačkoj izvornoj građi spominje se 1417. godine Brajan Miljenović iz Popova, a pedesetak godina poslije toga spominje se još jedan Miljenović iz Popova – Vukmir. Miljenovića je u srednjem vijeku bilo i u Drijevimama. Prema Vukoslavićevom grbovniku ova se porodica nakon pada Bosne naselila u Trogiru, ali se izvjesni Radoslav Milienović spominje u Trogiru još 1439. godine. Potrebno je istaći i postojanje brojne istoimene dubrovačke trgovačke porodice koja je tokom 15. stoljeća djelovala u Bosni i Srbiji.

Dinjičić (Dignicich)

Grb Dinjičića – *u zlatnom polju četiri kose crne grede*. Jedna od najpoznatijih velikaških porodica u Bosni iz druge polovice 14. i prve polovice 15. stoljeća,

koja je držala posjede u srednjem Podrinju blizu Srebrenice. Grb im je poznat isključivo na osnovu ilirske heraldike. Osnivač ove porodice bio je župan Dinjica koji se spominje u povelji kralja Tvrtka I iz 1378. godine. On je imao sinove Dragišu, Kovača Vladislava i Pavla. Župan Dragiša je bio aktivan na političkoj sceni od 1400. do 1426. godine, a bio je upleten i u ubojstvo kneza Pavla Radinovića na Parenoj Poljani kraj Kraljeve Sutjeske 1415. Njegov brat Kovač spominje se kao vojvoda u povelji kralja Ostoje iz 1419. Imao je sinove Petra, Tvrtka i Ivaniša Kovačevića. Najistaknutiji od braće bio je Petar koji je nosio vojvodsku titulu od 1436. On je izgubio život 1455. godine kod Srebrenice u borbama protiv srpskog despota Đurđa Brankovića. Njega je naslijedio brat Tvrtko, koji je pogubljen prilikom osmanskog osvajanja Bosne. Za njihovog brata Ivaniša se samo zna da su mu se potomci 1464. godine sklonili u Dubrovnik. O značaju i utjecaju ove porodice najbolje svjedoči činjenica da su Osmanlije nakon zauzeća Bosne čitav jedan kraj prozvali vilajet Kovač, upravo po ovoj istaknutoj velikaškoj porodici.

Margutić (Margvitich)

Grb Margutića – *u srebrenom polju crna zupčasta greda s čijih se strana nalazi po jedan plavi ljiljan*. Historijski izvori poznaju više ličnosti koje se javljaju sa prezimenom Margutić, ili Margitić. Tako se u Fojničkoj kronici spominje izvjesni Franko Margitić koji je ubijen 1566. godine prilikom jednog razbojničkog napada na Fojnicu, a u Ljetopisu Nikole Lašvanina spominje se u 17. stoljeću i fra Stipan Margitić kao dugogodišnji gvardijan fojničkog samostana. Potrebno je napomenuti da je u borbama oko Klisa 1569. godine učestvovao i uskočki junak Marko Margutić iz Poljica. Ne može se sa sigurnošću utvrditi da li je s nim u nekoj vrsti veze bio izvjesni Juraj Margetić, kome je 1646. godine dodijeljena grbovnica, poznata, međutim, samo po kasnijem prijepisu iz 1774.

Sojmirović (Soymirovich)

Grb Sojmirovića – *štit podijeljen na dva polja, u gornjem srebrenom nalaze se tri crvene ruže a na donjem srebrenom polju nalaze se tri kose crvene grede*. Sojmirovići su bili dubrovačka porodica s porijeklom iz Novog Brda u Srbiji. Trgovac Nikola Sojmirović pimpljen je 1430. godine u red dubrovačkih građana Antunina. Jedan od njegovih sinova, Nikola, postao je franjevac. On je krajem 15. stoljeća putovao u Bosnu kao vizitator. Papa Klement X imenovao je 1650. godine Franju Sojmirovića prizrenskim biskupom.

Ljubetić (Livbeticch)

Grb Ljubetića – *u smeđem polju kosa greda zupcima podijeljena na crvenu i zlatnu boju, iznad grede nalazi se jedna, a ispod dvije srebrene zvijezde.* O članovima ove porodice nemamo mnogo suvremenih podataka. U Zvorniku je 1427. godine zabilježen dubrovački trgovac Antoje Ljubetić, ali je teško utvrditi da li je on pripadao porodici koja se nalazi u *Grbovniku*.

Grubčević (Grvbceovich)

Grb Grubčevića – *štit koso podijeljen na dva dijela, u desnom srebrenom nalazi se jedan crveni polumjesec, a u donjem srebrenom četiri crvene kose grede.* Zbog čestog ličnog imena iz kojeg se ovo prezime izvodi ono se javlja u više varijanti – Grubčević, Grubačić, Grubačević, Grubašević. Ovdje je moguće da se radi o potomcima Grubača kojeg je kralj Tvrtko I postavio za župana Dračevice. On se često spominje u dubrovačkoj građi. U izvorima se 1423. godine spominje i vlastelin Čekrnja Grubačević ali njegova veza sa ostalim pojedincima istog prezimena koji se javljaju tokom 15. stoljeća u velikom broju historijskih spomenika ostaje nejasna. Ne smije se isključiti ni mogućnost da se radi o poznatom bosanskom vlastelinu Vuku koji se između 1422. i 1428. godine spominje u Dubrovniku sa prezimenima, Banić, Kotromanić i Grubačević. Bilo je i mnogo dubrovačkih trgovaca koji su nosili ovo prezime i koji su tokom srednjeg vijeka trgovali na području Bosne i Srbije, ali se ne zna da li su svi bili članovi iste porodice. Inače se u spiskovima srednjovjekovne vlastele Grubčevići vežu za Neretvu.

Sagrijelović (Sagrielovich)

Grb Sagrijelovića – *na štitu u kojem se naizmjenično redaju srebrene i crveni kvadrati kosa zlatna greda na kojoj se nalaze tri crvena polumjeseca.* Vjerovatno se odnosi na dubrovačku porodicu Sagrilović koja se pominje nakon pada Bosne. Članovi te porodice, Toma i Franjo Sagrilović, su 1519. bili primljeni u red dubrovačkih građana Antunina. Prema očuvanoj porodičnoj tradiciji, porodica Stjepović sa Šipana tvrdila je da su se njeni preci nekad prezivali Sagrilović i da su se poslije pada Bosne naselili na područje Dubrovačke republike.

Ljubibratić (Livbibratich)

Grb Ljubibratića – *u crvenom polju kosa zlatna greda na kojoj se nalazi jazavčeva šapa, iznad i ispod grede postavljena je po jedna srebrna zvijezda.* Ugledno braćstvo Ljubibratića je tokom 14. i 15. stoljeća boravilo u oblastima Trebinja. Njihovi

mnogi ogranci spominju se često u dubrovačkim dokumentima. Izvjesni Bogdan od Ljubibratića iz Trebinja spomenut je 1398. godine s porodicom, međutim o Ljubibratićima kao vlasteli vojvode Radoslava Pavlovića najviše podataka ima vezanih za njihovo neprijateljstvo sa Dubrovnikom tokom Konavoskog rata (1430-1432). Iz tog perioda su poimenično poznati braća Dobruško, Junko i Pribio Ljubibratići. Dubrovčani su nastojali da ih maknu iz svog susjedstva, ali je kralj Tvrtko II to odbijao poručujući Dubrovčanima da nije moguće sa nasljedne baštine tjerati "staru vlastelu" (*nobili et antichi homeni*). Najistaknutiji pojedinac sa ovim prezimenom koji je djelovao u vrijeme nastanka *Grbovnika* bio je Damjan Ljubibratić, kaluđer manastira Tvrdosa. On je krajem 16. stoljeća, kao povjerenik pečkog patrijarha Jovana, učestvovao u nizu pregovora o ustancima protiv Osmanlija. Tim poslom je išao u Dubrovnik i Napulj da razgovara s admiralom Tasovčićem, s kojim je bio u daljem srodstvu. Moguće da je tom prilikom upoznao sastavljača *Grbovnika* i dao mu podatke o grbu svoje porodice. Pored njega istaknuti članovi ove porodice bili su i Savatije Ljubibratić, posljednji hercegovački vladika prije razaranja Tvrdosa, te Petronije Ljubibratić, episkop Slavonije i Srema i beogradski arhimandrit. Ljubibratići su bili rođaci Ohmućevića; Marija Ljubibratić je, prema jednom dokumentu iz 1584. godine, bila prababa Petra Ohmućevića. Prema istom dokumentu, Ljubibratići su bili u srodstvu i sa drugim porodicama zastupljenim u *Grbovniku*: Tasovčićima, Čihorićima, Bogašinovićima, Kostanjićima i Bosnićima. Zanimljivo je istaći da je 27. januara 1760. godine carica Marija Terezija priznala trajno plemstvo austrijskih nasljednih zemalja pukovniku Slavonsko-gradišćanske graničarske pukovnije, Hieronimu (Jeremiji) Ljubibratiću, s titulom barona i pridjevkom "*od Trebinja*". On je tom prilikom dobio grb Ljubibratića istovjetan grbu iz ilirskih grbovnika.

Predojević (Predoevich)

Grb Predojevića – u crnom polju dvije vodoravne srebrene grede, na gornjoj gredi se nalaze dvije, a na donjoj samo jedna crvena zvijezda. Predojevići su bili poznati vlaški katun koji se spominje još u 14. stoljeću. Početkom 15. stoljeća su živjeli na teritoriji kneza Pavla Radinovića, sa središtem u Bileći gdje se 1419. godine, u vezi s nekom pljačkom spominje izvjesni Čepnja Predojević sa svojim ljudima. Predojevići su, po svemu sudeći, i krajem 15. stoljeća boravili na području Bileće jer je 1491. godine spomenut neki *Radiz pop de Priedoieuichi de Bilechia*. Pojedini članovi ove porodice su nakon dolaska Osmanlija prešli na islam i obavljali visoke funkcije u okviru Osmanskog carstva. Po nekima (Behija Zlutar) čuveni Hercegli Hasan-paša Predojević, koji je od 1591. godine obavljao dužnost bosanskog beglerbega, pripadao bi ovom rodu. Kao istaknut ratni komandant uspio je proširiti granice Osmanskog carstva osvojivši 1592. godine Bihać, međutim, već naredne godine je poginuo u pokušajima da zauzme Sisak.

Šestokrilović (Sciestokrilouich)

Grb Šestokrilovića – *u zlatnom polju tri crvena krila koja drže mač*. Šestokrilovići su bili plemićki rod iz Perasta koji su se u izvorima javljali još krajem 17. stoljeća. Jedan dio porodice je vjerovatno primio islam jer se tokom 16. stoljeća susreće nekoliko muslimana iz Novog sa prezimenom Šestokrilović. Mustafa se spominje 1586, a Ejub-aga 1602. godine. Jedna narodna pjesma spominje i Mustaj-bega Šestokrilovića kojeg pjevač smješta u Kanjižu. Čuveni turski putopisac Evlija Čelebi navodi da je neki Mehmed-beg Šestokrilović podigao džamiju u Ulogu u Hercegovini.

Svilojević (Sviloevich)

Grb Svilojevića – *štit zupčasto podijeljen na dva dijela, gornje polje je srebrno a donje crveno*. Moguće je da je ova porodica dospjela u *Grbovnik* iz narodne tradicije na osnovu koje se može zaključiti da je s ovim prezimenom doveden u vezu poznati ugarski velikaš Mihajlo Silađi (*Szilágyi*) koji je kao zapovjednik vojne posade učestvovao u odbrani Beograda od Osmanlija 1456. godine. Međutim, mnogo je vjerovatnije da je porodica Svilojevića našla svoje mjesto u *Grbovniku* zbog Tomaša Svilojevića koji je u jednoj od falsificiranih povelja Ohmućevića (iz 1268.) bio naveden kao njen sastavljač. Bitno je istaknuti da srednjovjekovni izvori poznaju Tomaša, sina Ivana Svilojevića, koji je pomenut kao dijak na jednoj povelji nesigurno datiranoj u 1404. godinu.

Sokolović (Sokolovich)

Grb Sokolovića – *u zlatnom polju crni soko okružen s tri crna polumjeseca*. Sokolovići su tokom srednjeg vijeka pripadali sitnijem plemstvu koje je boravilo na teritoriji između Glasinca i Lima. Pojedini članovi ove porodice prešli su tokom 16. stoljeća na islam i dali su mnogo istaknutih ličnosti. Najpoznatiji od njih bio je Mehmed-paša Sokolović, rođen u Sokolovićima kod Rudog, veliki vezir Osmanskog carstva u nekoliko navrata, ličnost koja je u carstvu stajala uz sami bok sultanu, zadužbinar čuvene višegradske ćuprije. Član ove porodice, možda čak i brat Mehmed-paše, bio je Makarije Sokolović koji nakon uspostave pečke patrijaršije 1557. godine postaje srpski patrijarh. Jednom ogranku Sokolovića pripadao je i Ferhad-beg Sokolović, bosanski sandžak-beg od 1573. do 1580. godine, i bosanski beglerbeg od 1580. do 1588. godine. On je u Banjoj Luci sagradio džamiju koja se po njemu zvala Ferhadija.

Sitničanić (Sitnicianich)

Grb Sitničanića – štit podijeljen na četiri dijela zlatnom i crnom bojom, preko njega je postavljena crna kosa greda na kojoj se nalazi srebreni polumjesec između dvije srebrene zvijezde. O ovoj porodici nema mnogo podataka u dostupnim historijskim izvorima. Neki autori navode da je vlasteoska porodica Sitnić prilikom osman-skog osvajanja Bosne pronašla utočište u fojničkom samostanu te da bi zbog toga mogla biti uvrštena u ilirske grbovnike. Unatoč tome, Andrija Kačić Miošić ih veže sa Kosovo polje.

Ružirević (Rvscierevich)

Grb Ružirevića – u plavom polju srebreni križ u čijim se kutovima nalaze četiri zlatna ljiljana. Nije sasvim sigurno na koju se porodicu odnosi. Moguće da se radi o potomcima Italijana Ružira (*Rugerus*), starješine najamničkih snaga u službi bosanskog bana Stjepana II. Kao ljudi istog bana zabilježeni su i Ružir i Milten Draživojević, a u 15. stoljeću se spominje i knez Ružir Divičić čiji su eventualni potomci mogli nositi prezime Ružirević. On je bio svjedok na poveljama Pavlovića a kasnije ga susrećemo u službi Kosača gdje je vršio poslaničku službu za hercega Vlatka i kneza Stefana (1468) u Dubrovniku.

Haljenić (Halenich)

Grb Haljenića – u crvenom polju kosa zlatna greda, iznad i ispod koje se nalaze po tri srebrene polumjeseca. Prezime Haljenić se javlja u nekoliko varijanti – Halenić, Aljenić, Alinić, Haljinić – ali tek od kraja 16. stoljeća kada ga je nosilo nekoliko bosanskih franjevac. Naime, fra Marijan Alinić bio je provincijal Bosne Srebrene u dva navrata, od 1583. do 1586. i od 1592. do 1595. Već 1744. godine zabilježeno je da je vikar sutješkog samostana bio fra Mio Alinić. U okolini Kraljeve Sutjeske postoji selo Haljinići ali se ne može sa sigurnošću reći da li su članovi ove porodice potjecali upravo iz tog mjesta.

Sestričić (Sestricich)

Grb Sestričića – u srebrenom polju vodoravna crvena greda, iznad koje se nalaze dvije, a ispod samo jedna crvena ruža. O Sestričićima nema podataka u dostupnim suvremenim izvorima. Postoje neke indicije da su svoje mjesto u *Grbovniku* dobili na osnovu narodne tradicije koja poznaje ličnost Sekule Sestričića, junaka iz kosovskog ciklusa, ali to se ne može sasvim utvrditi.

Pašačić (Paxacicch)

Grb Pašačića – *u crvenom polju vodoravna srebrena greda, iznad grede se nalaze tri zlatna ljiljana, a ispod nje zlatan polumjesec*. Nije jasno o kojoj se porodici radi jer se u srednjem vijeku ne pominje ni jedna porodica pod tačno ovim prezimenom. Ne treba isključiti mogućnost da je ovdje u pitanju porodica kneza Radula Paskačića koji se spominje 1476. godine kao poklisar hercega Vlatka Kosače.

Jamometović (Yamometovich)

Grb Jamometovića – *u crnom polju okomita zlatna zupčasta greda s čijih se strana nalaze po tri srebrena polumjeseca*. Jamometovići, ili Jamometi, su bili stara humska vlastela. Ne može se pouzdano utvrditi njihovo pretpostavljeno srodstvo s istoimenim hrvatskim plemenom, koje svoje korijenje vuče od navodnog pretka župana Ivana "*de genere Jamometorum*", spomenutog kao jednog od 12 plemenskih starješina koji su sa kraljem Kolomanom 1102. godine sklopili ugovor poznat kao *Pacta conventa*. Pojedinci sa imenom Jamomet ili Jamometić spominju se u Humu još sredinom 14. ali ovu porodicu u izvorima možemo detaljnije pratiti tek od 15. stoljeća. Tridesetih godina 15. stoljeća najistaknutiji predstavnik Jamometića bio je Vukosav iz Popova, koji je 1436. godine spomenut sa titulom vojvode. Jamometovići *Fojničkog grbovnika* također bi mogli biti potomci Raska Jamometića, čovjeka vojvode Radoslava Pavlovića, koji se u izvorima javlja od 1419. do 1427. godine. U Vukoslavićevom grbovniku se napominje da su Jamometovići nakon pada Bosanskog kraljevstva primili islam.

Kutlović (Kvtlovicch)

Grb Kutlovića – *u zlatnom polju kosa greda popunjena naizmjeničnim srebrenim i crvenim kvadratićima, iznad grede se nalazi crveni malteški križ, a ispod nje crveni polumjesec*. Kutlovići se kao vlaški katun prvi put spominju 1379. godine. Sa ovim prezimenom pomenuti su 1411. godine braća Brajlovic i Radojko, a izvjesni Pidrić "*od Kutlovića*" spomenut je 1420. godine u službi kneza Grgura Nikolića. U službi istog kneza pet godina kasnije nalazimo i druge vlahe Kutloviće – Rakoja Božatkovića i Vukašina Vojsalića.

Stanković (Stankovich)

Grb Stankovića – *u crnom polju tri srebrene konjske potkovice*. Prezime Stanković bilo je prilično rasporostranjeno tokom srednjeg vijeka zbog čestog ličnog imena Stanko iz kojeg se izvodi. Unatoč tome, može se opravdano pretpostaviti da je ovdje

u pitanju poznata vlaška porodica čiji su članovi tokom 15. stoljeća bili u službi bosanskog vlastelinskog roda Kosača. Stankovići su bili vlasi Maleševci iz katuna Stanka Perutinića, smješteni na području Rudina, a koji su zabilježeni u dubrovačkim izvorima uglavnom u vezi s karavanskom trgovinom. Početkom 15. stoljeća zabilježen je veliki broj karavana pod vodstvom Stankovog sina Klapca Stankovića i njegove braće Stanihne, Radola i Stanoja, ljudi vojvode Sandalja Hranića Kosače, koji prevoze robu na relaciji između Dubrovnika i zaleđa.

Klešić (Klescicch)

Grb Klešića – *štit zupčasto podijeljen na gornje crveno i donje zlatno polje*. Klešići su poznata srednjovjekovna bosanska porodica čiji je najistaknutiji član bio Pavle Klešić. On se u izvorima prvi put spominje 1390. godine, a imao je posjede u Glamoču, Duvnu i Bosni sa gradom Visućim. Poslije njega se spominje više članova ove porodice koji su redom obavljali visoke funkcije na dvoru bosanskih kraljeva. Posebno se istakao vojvoda Vladislav Klešić, pomenut kao svjedok 1444. godine. U periodu od 1419. do 1421. godine kao svjedok na kraljevskim poveljama također se javlja i dvorski pristav knez Petar Klešić, a 1446. djelovao je i izvjesni Radoslav Klešić kao čovjek bosanskog kralja Tomaša. Vojvoda Pavao Klešić pomenut je 1459. i 1461. godine na kraljevskim poveljama. Potrebno je istaći da se jedan član ove porodice, Radič Ivana Klešić, nalazio na dvoru kraljice Katarine u Rimu kao upravnik. Posljednji poznati član ove porodice bio je Pavle Klešić koji se spominje 1504. godine u vezi s konavoskim dohotkom. Andrija Kačić Miošić bilježi da su bili iz Rujana sa Livanjskog polja.

Vukotić (Vvkoticch)

Grb Vukotića – *štit podijeljen na dva polja, u gornjem crvenom nalaze se tri srebrna polumjeseca, a u donjem zlatnom četiri zelene kose grede*. Kako je ovo prezime izvedeno iz čestog imena Vukota, veći je broj mogućnosti na koju bi se porodicu ovaj grb mogao odnositi. Najpoznatiji među njima je Pribislav Vukotić koji je pripadao trgovačkoj porodici Crijepović iz Foče. On je jedno vrijeme bio knez Foče, a kako je obavljao diplomatske aktivnosti za hercega Stjepana, susrećemo ga u Veneciji, Firenci i drugim talijanskim gradovima. Na hercegovom dvoru obavljao je službu komornika a bio je proglašen i za viteza. Poslije 1471. godine napustio je Bosnu i nastanio se u Padovi. Sačuvan nam je i njegov testament od 21. marta 1475. godine. Pored njega u srednjem vijeku prezime Vukotić nosili su i drugi značajni pojedinci, kao što su dvorski pristav knez Vukac Vukotić (1419), svjedok "od dvora", i knez Dabiživ Vukotić (1443) iz Borča, kao i neki vlasi Bobani.

Kukretić (Kvkreticch)

Grb Kukretića – u plavom polju tri okomite tanke zlatne grede preko kojih je postavljena vodoravna šira greda popunjena naizmjeničnim srebrenim i crvenim kvadratićima. Suvremenih podataka o ovoj porodici nema u raspoloživim izvorima. Prema pisanju Andrije *Ciccarellija* sa Brača njegova porodica je poticala od starog bosanskog roda Kukretića, koji su, prema porodičnoj tradiciji, pod prezimenom Čikarelić, zauzimali istaknuta mjesta na dvoru bosanskih kraljeva. Zanimljivo je istaknuti da je znamenje bračke porodice *Ciccarelli* istovjetno znamenju Kukretića iz ilirskih grbovnika.

Tihćinović (Tihcinovich)

Grb Tihćinovića – u srebrenom polju crna kosa greda na kojoj se nalazi srebrena zupčasta pruga, iznad i ispod grede nalaze se po tri crne šape. Usorska vlasteoska porodica koja se, kao ogranak uglednog roda Tihoradića, konstantno javlja u izvorima od prve polovine 14. stoljeća pa sve do pada srednjovjekovne Bosanske države. Vitan Tihoradić, brat poznatog Divoša, imao je sina Tihćina (*Tihcinus filius Vitani*) koji se sredinom 14. stoljeća spominje kao svjedok na poveljama banova Stjepana II i Tvrtka I. Njegov sin bio je župan Juraj Tihćinović spomenut na povelji kralja Dabiše iz 1392. godine. Postoje neke pretpostavke (Pavao Anđelić) da je upravo taj Juraj bio otac mnogo poznatijih Zlatonosovića, čiji se grb također nalazi u ovom Grbovniku. Pred sam kraj bosanske samostalnosti u dokumentima se spominje i vojvoda Vukić Tihćinović, ali se ne može utvrditi njegov stepen srodstva s usorskim Tihćinom i njegovim potomcima.

Deskojević (Deskoevicch)

Grb Deskojevića – u srebrenom polju tri crnačke glave. Pošto pojedince sa ovim prezimenom nije bilo moguće identificirati u srednjovjekovnim izvorima najvjerovatnije je da se ovdje radi o porodici Dekojević ili Dehoević. Naime, godine 1409. spomenut je Ostoja Pribatović iz katuna Dekojević, a tridesetih godina 15. stoljeća Mikluš Dehoević je bio knez vlaha za cijelu Cetinsku župu. Andrija Kačić Miošić Deskojeviće prostorno veže za Omiš. Sa sličnim prezimenom zabilježen je 1449. godine i knez Stjepan Dešković iz Glamoča a zanimljivo je spomenuti da je car Ferdinand I 19. marta 1846. godine podijelio austrijsko plemstvo Antunu Deškoviću koji je tom prilikom dobio grb sa svim bitnim elementima grba Deskojevića iz ilirskih grbovnika.

Parmekanović (Parmekanovicch)

Grb Parmekanovića – *u crvenom polju tri srebrena bokala s poklopcima (možda se radi i o lampama)*. U svim ostalim ilirskim grbovnicima prezime ove porodice je zapisano kao Parmežanić. Po svemu sudeći ova se porodica u *Grbovniku* našla zbog Dubrovčanina Žive Parmezanovića (*Give de Parmessano*), koji je sredinom 14. stoljeća u Dubrovniku bio pisar srpske kancelarije.

Vuković (Vukovicch)

Grb Vukovića – *u srebrenom polju crveni križ na kojem se nalazi pet srebrenih zamkova*. S obzirom da je lično ime Vuk, iz kojeg se izvodi prezime Vuković, bilo relativno često u srednjem vijeku, postoji više porodica koje bi mogli povezati sa Vukovićima iz *Grbovnika*. Naime, poznato je da su sinovi Vuka, rodonačelnika Kosača, Vlatko i Hrana, nosili prezime Vuković po svom ocu. Isto prezime nosili su i sinovi najmlađeg Hraninog sina Vuka – kneževi Ivan i Sladoje. Velika je vjerovatnoća da je sastavljač *Grbovnika* ovdje upravo mislio na Vlatka Vukovića, čuvenog vojvodu koji je predvodio bosanske snage na Kosovu polju 1389. godine. Svakako se ne bi smjela isključiti mogućnost da se ovdje radi i o porodici Vuković-Desisalić čiji je najstariji poznati član bio knez Vuk Desisalić (1435), vlastelin hercega Stjepana Vukčića Kosače. Njegovi sinovi, Ivan i Grgur, ostali su u službi Kosača te su po ocu nosili prezime Vuković. Njihov potomak je bio i čuveni Ferhad-beg Vuković-Desisalić koji je obavljao dužnost bosanskog sandžakbega od 1568. do oko 1572. godine.

Debeljić (Debeglich)

Grb Debeljića – *u srebrenom polju dva crna krila preko kojih je postavljena crvena vodoravna greda, na gredi se nalazi srebreni polumjesec*. Činjenica da se baš ova porodica spominje dva puta u *Fojničkom grbovniku* predstavlja poseban kuriozitet, pogotovo što je u svim ostalim grbovnicima pomenuta samo jednom. Ovaj grb Debeljića je, za razliku od drugog iz *Fojničkog grbovnika* (str. 132), identičan sa grbom iz Korjenić-Neorićevog grbovnika (1595), s tom razlikom da je polje štita tamo crvene boje. Debeljići su najvjerovatnije u *Grbovnik* ušli kroz narodnu tradiciju jer se u narodnim pjesmama spominje junak Novak Debeljić, o kojem nemamo mnogo historijskih podataka. Iako je Andrija Kačić Miošić zapisao da oni potiču od Lazarića iz Srbije, to se nije moglo potvrditi drugim izvorima. Važno je napomenuti da je, prema opširnom popisu Bosanskog sandžaka iz 1604. godine, u nahiji Saraj postojalo selo Debelići koje bi moglo upućivati na porijeklo ove porodice.

Ugrinović (Ugrinovicch)

Grb Ugrinovića – *štit podijeljen na četiri dijela, prvo i četvrto polje je srebreno a drugo i treće je crveno s kosom srebrenom gredom, preko štita je postavljena kosa plava greda na kojoj se nalaze tri zlatna polumjeseca*. Ovo je vjerovatno ista porodica čiji je rodonačelnik, Juraj Rajčić, došao u Poljice sredinom 14. stoljeća. Po jednom od njegovih sinova, Ugrinu, jedna grana ove porodice prozvala se Ugrinovići, a potomci njegovog unuka Jakova nazivali su se Sinovčićima. Uz Dražoeviće, vršili su kneževsku vlast u Poljicama neprekidno do 1790. godine. Potrebno je istaknuti da se u dubrovačkoj arhivskoj građi 1413. godine spominje Dobroslav Ugrinović iz Popova.

Debeljić (Debeglicch)

Grb Debeljića – *u srebrenom polju četiri crvene vodoravne grede preko kojih je postavljena kosa greda popunjena naizmjeničnim zlatnim i plavim kvadratićima*. Drugi grb Debeljića u znatnoj je mjeri drukčiji od prvog iz ovog *Grbovnika* (str. 130). Nije u potpunosti jasno da li je autor *Fojničkog grbovnika* mislio na dvije odvojene porodice, ili je pak došlo do greške u ispisivanju imena u tabli ispod grba. S obzirom da je prezime pisano s dva slova "c", možda se ono može čitati i kao Debeljič.

Brzojević (Barzoevicch)

Grb Brzojevića – *u crvenom polju zlatna kosa greda na kojoj se nalazi plava riba, iznad i ispod grede nalazi se po jedan zlatan polumjesec*. Zbog nedostatka historijskih izvora porijeklo ove porodice bilo je teško identificirati. Andrija Kačić Miošić spominje da Brzojevići potječu iz Rogoznice, koja se nalazi između Omiša i Zadvarja.

Mirilović (Mirilovicch)

Grb Mirilovića – *u plavom polju pet zlatnih polumjeseca*. Mirilovići su bili vlaški katun koji se prvi put spominje u dubrovačkoj građi 1366. godine, a mogu se dovesti u vezu sa istoimenim selom zapadno od Bileće. Prvi poznati predstavnici Mirilovića bili su Dudoje (1365), Njegovan (1366) i Novak (1392), čiji se nasljednici prate kroz patronimike Dudojević, Njegovanović i Novaković. Zbog kasnijeg usloznavanja prezimena među mnogim poznatim Mirilovićima nije lako uspostaviti stepen srodstva. Andrija Kačić Miošić ih smješta u Zagoru, a zanimljivo je istaći da se pojedinci sa ovim prezimenima spominju sredinom 16. stoljeća upravo u Zagori gdje čak dva sela nose imena po njima. U isto vrijeme se u Mostaru pominje ugledna katolička porodica Mirilović, kasnije prozvana Šoić-Mirilović, za koju se također vjerovalo da potječe iz Mirilovića kod Bileće.

Smokrović (Smokrovicch)

Grb Smokrovića – *u crvenom polju srebreni križ*. Ovu porodicu nije bilo moguće identificirati u srednjovjekovnim izvorima. Nije posve jasno da li su Smokrovići i na koji način povezani sa Mokrovićima iz ovog *Grbovnika* (str. 152).

Vraničić (Vranicich)

Grb Vraničića – *u crnom polju dvije prelomljene zlatne grede iznad kojih se nalazi zlatan polumjesec između dva zlatna ljiljana* – nalazi se samo u *Fojničkom grbovniku*. Srednjovjekovni dubrovački izvori poznaju nekoliko pojedinaca sa prezimenom Vraničić koji se javljaju uglavnom u 15. stoljeću. Jedna brojna porodica s tim prezimenom živjela je u Lugu kod Trebinja. Njima je, pored ostalih pomenutih Vraničića, pripadao i Branko te braća Radivoj i Gerlj, pomenuti 1423, kao i Pribinja Vraničić pomenut sa sinovima 1466. godine. Prema pisanju ostrogonskog nadbiskupa i kardinala Antona Vrančića (*Verantius*, † 1573), koje prenosi Ivan Bojničić, ovaj rod se iz Bosne preselio u Šibenik. Po njegovom iskazu Vrančići su još od kralja Ludovika I dobili grb sa ljiljanima, ali se on u međuvremenu zagubio. Na zahtjev nadbiskupa, car Maksimilijan II je 1569. godine potvrdio plemstvo i grb Vrančićima, koji se samo u detaljima razlikovao od grba koji se javlja u kasnijim ilirskim grbovnicima.

Bibić (Bibicch)

Grb Bibića – *u zlatnom polju tri crvena polumjeseca*. Bibići su porodica koja je početkom 18. stoljeća živjela u Dalmatinskoj Zagori. Prvi se spominje Radin Bibić koji je 1709. godine bio vlasnik zemljišta u selu Mirlovići i bio nastanjen na Svilaji, planini između Drniša i Sinja. U spiskovima srednjovjekovne vlastele oni su redovno smješteni na prostor Midenog brda (između Šibenika i Drniša) u Zagori. Nije jasno na osnovu čega je Jovan Badrljica iz Vojvodine, poručnik u Senti, dobio ugarsko plemstvo 1. marta 1751. godine sa grbom Bibića iz ovog *Grbovnika*. Car Franjo Josip je 1. marta 1866. godine podijelio austrijsko plemstvo Pavlu Bibiću, svećeniku iz Banata, čijem je grbu kao osnovni predložak poslužio grb Bibića iz ilirskih grbovnika.

Vilić (Vilicch)

Grb Vilića – *u zlatnom polju crni orao raširenih krila preko kojeg je postavljena srebrena vodoravna greda na kojoj se nalaze tri crvena polumjeseca*. O Vilićima nema suvremenih srednjovjekovnih podataka, iako ih poznati dubrovački historičar Jakov Lukarević u svojoj knjizi često spominje u vezi sa srednjovjekovnom Bosnom. Prema njemu dva brata Vilića su se pred Osmanlijama sklonila u Dubrovnik. Nakon

pada Bosne spominju se i Vilići muslimani koji su u selu Mašćani kod Gornjeg Vakufa imali svoju kulu. Prvi musliman iz ove porodice o kojem imamo podataka bio je Alija Vilić, serasker vilajeta Neretva i vilajeta Brod. Njegovi potomci su imali posjede u Rami, Visokom, Uskoplju i Neretvi, a zbog učešća u čestim vojnim pohodima uvršteni su u red vodećih spahijskih porodica.

Maslović (Maslovicch)

Grb Maslovića – *u crvenom polju tri srebrena orla raširenih krila* – vjerovatno predstavlja znamenje porodice Masnovića. Masnovići su bili bosanska vlasteoska porodica iz Visokog koja se u dokumentima javlja u 14. i 15. stoljeću. Prvi poznati član ove porodice bio je knez Mastan Bubanjić, svjedok na poveljama bana Tvrtka. Njegov sin bio je Priboje Masnović, visočki kaštelan, koji je 1398. godine primljen za dubrovačkog građanina. Pribojev sin je mogao biti Radoslav Pribojević koji se nalazi kao svjedok na povelji kralja Tvrtka II iz 1405. godine. Postoje indicije da su i neke druge ugledne ličnosti iz 15. stoljeća pripadale ovoj porodici, kao vojvoda Pavle Masnović, pomenut 1403. godine. Može se također pretpostaviti da je ova porodica u ilirske grbovnike ušla zbog fra Grgura Masnovića koji je bio provincijal Bosne Srebrene od 1580. do 1583. godine.

Ekličić (Eklicicch)

Grb Ekličića – *štit podijeljen na četiri polja, u gornjem i donjem crvenom polju nalazi se po jedan srebreni polumjesec, dok se u desnom i lijevom srebrenom polju nalazi po jedna crvena zvijezda*. Prezime ove porodice nalazi se samo u *Fojničkom grbovniku* iako se istovjetan grb u grbovniku Korjenić-Neorića pripisuje porodici Šić (*Xiich*). U tom grbovniku naknadno je u prezime Šić upisan dodatak "ši", čime se dobilo Šišić.

Bakčić (Bakcicch)

Grb Bakčića – *u plavom polju zlatna kosa greda na kojoj se nalaze tri crna polumjeseca, iznad i ispod grede nalaze se po tri bijela krila*. Nije jasno na koju se porodicu odnosi. U Korjenić-Neorićevom grbovniku to su Bačići, iako se može opravdano pretpostaviti da se radi i o Bakićima. U 15. stoljeću se spominju vlasi Bačići koji su boravili u dubrovačkom zaleđu, na teritoriji Vladislava, sina hercega Stjepana Vukčića Kosače. Prema nekim podacima (Krešimir Kužić), jedan dio ih je krajem 15. i početkom 16. stoljeća naselilo Zagoru. U selu Donji Bakići kod Olova nalazi se veliki stećak na kojemu se vidi štit sa vučjom glavom. Car Leopold I je 25. augusta 1699. godine potvrdio plemstvo Gabrijelu Bakiću iz Splita sa grbom koji je posve identičan sa grbom Bakčića iz ilirskih grbovnika. Jedan od Gabrijelovih sinova, Petar, bio je 1716. godine imenovan bosanskim biskupom u Đakovu.

Kružičević (Krvxichievicch)

Grb Kružičevića – *u zlatnom polju orao raširenih krila obojen naizmjeničnim srebreanim i crnim kvadratićima*. Podataka o ovoj porodici nema u raspoloživoj izvornoj građi iz srednjeg vijeka. Kružičeviće tek susrećemo u spisku poljičkog plemstva iz 1778. godine gdje se navodi da su bili stanovnici sela Tervis i pripadnici Tišimira.

Knezović (Knesovicch)

Grb Knezovića – *u crvenom polju srebrena prelomljena greda, iznad grede se nalaze dva, a ispod nje jedan srebreani zamak*. Prezime ove obitelji izvedeno je od česte titule kneza što je dovelo do toga da se u srednjovjekovnim izvorima javlja veći broj pojedinaca sa ovim prezimenom ali ih je zbog prostorne i vremenske razlike izuzetno teško dovesti u međusobnu vezu. Najvjerovatnije je da je ova porodica ušla u *Grbovnik* zbog članova poznatijih iz kasnijeg vremena. Prema porodičnoj predaji obitelj Knežević potječe iz Broćna u Hercegovini a nakon pada Bosanskog kraljevstva 1463. godine nastanili su se u Lici. Prema istoj predaji prvobitno su nosili ime Krušević a Kneževićima su se prozvali tek po knezu Filipu koji je poginuo kod Jajca 1463. godine zajedno s bosanskim kraljem Stjepanom Tomaševićem. Filipov sin Ivan se sklonio pred Osmanlijama u okolicu Gračaca gdje je od kralja Matije Korvina dobio plemstvo 1466. godine. Ivanovom prauuku Franji plemstvo je potvrdio car Ferdinand II 1628. godine. Njegovi potomci bili su na istaknutim vojničkim položajima a neki su bili i generali. Nije jasno da li je izvjesni *Joannes Chnesceovich*, spomenut kao jedan od svjedoka u ispravi kojom je 1599. godine bosanski biskup potvrdio plemenito porijeklo porodici Zlatarić, bio član upravo ovog ogranka porodice Kneževića.

Branilović (Branilovicch)

Grb Branilovića – *u crnom polju srebrena ruka oružana plavim mačem*. Branilović su vjerovatno pripadali nekoj od vlaških skupina iz dubrovačkog bližeg zaleđa jer se u izvorima iz 14. i 15. stoljeća spominje nekoliko vlaha s ovim prezimenom. Naime, Vratko Branilović je spomenut 1392. godine kao carinik i čovjek vojvode Vlatka Vukovića, a 1467. godine spominju se tri brata Branilovića, vlaha Bobana. Međutim, već krajem 15. stoljeća, uporedo sa vlasima, spominju se i Branilovići koji su primili islam, kao što je Mahmud Branilović (1486). Potrebno je istaknuti da je pojedinaca sa prezimenom Branilović u srednjem vijeku bilo i u Zvorniku. Danas postoji i selo Branilovići kod Gackog koje je vjerovatno ime dobilo po članovima ove porodice.

Alaupović (Alavpovicch)

Grb Alaupovića – *u smeđem polju uspravni srebreni lav drži crni polumjesec*. Alaupovići su bili vlasteoska porodica koja je živjela oko Fojnice i Travnika. Iako su u historijskom tekstu povezanom sa Vukoslavićevim prijepisom *Grbovnika*, koji je nastao poslije 1700. godine, Alaupovići svrstani među porodice koje su primile islam, jedan njihov ogranak je sasvim sigurno ostao kršćanski. O tome svjedoči i činjenica da se u nekim drugim izvorima iz 18. stoljeća, povezanim sa ilirskom heraldikom i porodicom Ohmućević, spominje izvjesni franjevac *Lorenzo Alaupouich*, zbog kojeg bi ova porodica mogla biti zastupljena u *Grbovniku*.

Vlašić (Vlascicch)

Grb Vlašića – *štit vodoravno podijeljen na crveno i srebreno polje, na sredini je postavljen polumjesec naizmjenične srebrene i crvene boje, dok se u gornjem dijelu srebrenog polja nalazi sedam crvenih zvjezdica*. U dubrovačkim dokumentima spominju se tokom 15. stoljeća pojedinci s ovim prezimenom, ali se za njih ne može tvrditi da su članovi iste porodice. U skladu s prisustvom određenog broja plemićkih porodica iz Poljica u *Grbovniku*, ne smije se isključiti ni pretpostavka da ovi Vlašići upravo predstavljaju stanovništvo Postrane i Primorja koje je uvijek nazivano kmetićima i vlašićima.

Radmirović-Živanović (Radmirouicgivanouicch)

Grb Radmirovića-Živanovića – *u crvenom polju zlatni križ na kojem se nalaze tri plava ljiljana, u kutovima križa nalaze se četiri srebrene zvijezde* – nalazi se samo u *Fojničkom grbovniku* i to iz razloga što je obitelj Radmirović bila u srodstvu s Ohmućevićima. Naime, sin Petra Ohmućevića, Damjan, bio je oženjen Marijom Radmirović, čiji se grb nalazi i u složenom grbu na kraju ovog *Grbovnika*. Pošto je njihov sin, Pjer-Damjan, najzaslužniji za nastanak *Fojničkog grbovnika*, sasvim je bilo prikladno da se u njemu pronađe i grb porodice njegove majke.

Kosović (Kosovicch)

Grb Kosovića – *u crvenom polju srebrena kosa greda na kojoj se nalaze tri crna kosa* – predstavlja tzv. "rječiti" grb jer su na njemu prikazani simboli koji asociraju na prezime njegovog nositelja. Postoji mogućnost da su Kosovići u *Grbovnik* ušli zbog fra Martina Kosovića iz Zaostruga koji je od 1569. do 1572. godine bio provincijal Bosne Srebrene. U Vukoslavićevom *grbovniku* se navodi da su nakon propasti Bosne Kosovići primili islam, a Andrija Kačić Miošić tvrdi da su oni bili knezovi od Cetine.

Šubić (Svbicch)

Grb Šubića – *u zlatnom polju crveni grifon raširenih krila* – najvjerojatnije predstavlja znamenje čuvene hrvatske velikaške porodice knezova bribirskih koji su jedno vrijeme čak gospodarili Bosnom. Ban Pavle I Šubić se 1299. godine nazivao banom *Coruacie, Dalmacie et dominus Bosne*. Nakon njegove smrti 1312. moć porodice opada. Važno je istaknuti da je majka bosanskog kralja Tvrtka I Kotromanića, Jelena, pripadala ovoj porodici. Grb predstavljen u ovom *Grbovniku* razlikuje se od grba Šubića poznatog sa njihovih pečata. Na pečatima je predstavljeno samo jedno orlovo krilo dok se u ilirskim grbovnicima tom krilu dodaje i grifon.

Kragujenić (Kragvenicch)

Grb Kragujenića – *u srebrenom polju tri crna krila s kandžama* – predstavlja tzv. "rječiti" ili "govoreći" grb jer su na njemu prikazana krila koja, po svemu sudeći, trebaju pripadati ptici kraguj. Pošto pojedince sa ovakvim prezimenom nije bilo moguće identificirati u srednjovjekovnoj izvornoj građi, može se pretpostaviti da se ovdje radi o porodici Kragujević. Postoji mogućnost da se oni dovedu u vezu sa potomcima Kraguja Pripčića, vlaha Vukašina Milatkovića, spomenutog 1376. godine, ali je to isuviše teško jer o njima nemamo preciznih podataka. U Poljicama je sredinom 18. stoljeća živjela istoimena porodica.

Sudić (Svdicch)

Grb Sudića – *štit podijeljen na četiri polja, u gornjem i donjem srebrenom polju nalazi se crna okrunjena orlova glava, a u desnom i lijevom crnom polju po jedno srebreno krilo*. Po svoj prilici Sudići su bili vlaški katun koji se u dva navrata spominje tokom 14. stoljeća. Također postoji mjesto Sudići u današnjoj općini Čajniče koje vjerojatno nosi ime po porodici istog prezimena. Sudići su bili i poljičko plemstvo jer se u borbama oko Klisa 1596. godine spominju Poljičani Novak i Nikola Sudić.

Mokrović (Mokrovicch)

Grb Mokrovića – *u crvenom polju vodoravna srebrena greda iznad koje se nalaze dvije, a ispod samo jedna ljudska glava*. Porodicu s ovim prezimenom nije bilo moguće identificirati u dostupnim srednjovjekovnim izvorima. Zbog jezičke sličnosti može se pretpostaviti da su poticali iz mjesta zvanog Mokro, u današnjoj općini Konjic, koje se počinje javljati u dokumentima na početku 15. stoljeća. Nije jasno da li su oni i na koji način povezani sa Smokrovićima iz ovog *Grbovnika* (str. 135).

Rajković (Raykovicch)

Grb Rajkovića – *u srebrenom polju četiri vodoravne crvene grede, između kojih se na srebrenim gredama nalaze tri zlatne zvijezde.* Rajkovići su poznati iz jedne povelje bana Tvrtka I iz 1370. godine kojom je darovao posjedima braću Stjepana i Vuka zbog odbrane Bobovca i posredovanja u izmirenju s bratom Vukićem. Zbog čestog ličnog imena Rajko od kojeg je ovo prezime i izvedeno, tokom 15. stoljeća susrećemo veći broj pojedinaca koji nose ovo prezime ali koje nije moguće dovesti u međusobnu vezu. Rajkovići su bili i ljudi vojvode Radoslava Pavlovića, braća Radivoj i Bjelan iz Trebinja. Pojedinaca s tim prezimenom bilo je i u službi vojvode Sandalja Hranića, od kojih se posebno istakao Radič, poslanik Sandaljeve udovice Jelene, spomenut 1438. godine. Prema nekim pokazateljima (Krešimir Kužić), jedan dio Rajkovića je nakon pada Bosne naselio područje Zagore, dok su drugi prešli na islam. Zabilježena je tradicija da su članovi ove porodice nakon primanja islama promijenili prezime u Dženetić ili Firduz, što bi trebalo označavati zamijenu slavenske riječi "raj" sa islamskim terminom "firdevsi džennet". Važno je napomenuti da je 14. jula 1689. podijeljeno plemstvo Vuku, Mati, Vinku i Marku Rajkovićima čiji je grb tom prilikom nesumnjivo podsjećao na grb Rajkovića iz ilirskih grbovnika – *u srebrenom polju crvena greda sa tri crna križića.*

Krasojević (Krasoevicch)

Grb Krasojevića – *u crvenom polju zlatni križ na kojem se nalazi pet crvenih ruža.* Pojedinci s ovim prezimenom pominju se i u 14. stoljeću ali ih mnogo više ima u kasnijem periodu. Tokom 15. stoljeća u dubrovačkoj izvornoj građi često susrećemo vlahs Krasojeviće, ali ne treba isključiti ni mogućnost da je ova porodica ušla u *Grbovnik* zbog braće Krasojevića – Krasoja, Ostoje, Radienka i Radoja – koji se 1420. godine spominju kao ljudi vojvode Sandalja Hranića.

Nimičić (Nimicicch)

Grb Nimičića – *u zlatnom polju crvena prelomljena greda između čijih se krakova nalaze tri crvene lavlje glave.* Humska vlasteoska porodica sa područja zapadno od Neretve. Na povelji kralja Dabiše iz 1395. među svjedocima se navodi knez Vuk Nimičić s bratijom, a pripadnici ove porodice, Pavle i Ivan Nimičić pominju se 1423. godine. Izvjesni Vukić Nimičić se pominje 1467. godine, ali nije moguće utvrditi njegovu vezu sa ostalim Nimičićima iz prethodnog perioda. Andrija Kačić Miošić vezivao je njihovo porijeklo za Ljubuški.

Bogopanković (Bogopankovicch)

Grb Bogopankovića – u crvenom polju zlatan geometrijski oblik u formi slova *GT* na kojeg su postavljena četiri plava ljiljana, iznad tog oblika nalaze se tri srebrna polumjeseca. Pod ovom porodicom se najvjerojatnije podrazumjevaju potomci Dražena Bogopaneca, koji je živio na početku 14. stoljeća, i koji su kasnije postali poznatiji pod prezimenom Sankovići. Oni su bili poznata humska vlasteoska porodica koju pratimo u 14. i početkom 15. stoljeća. Dražena je naslijedio sin župan Milten Draživojević koji je imao sina Sanka Miltenovića. Sanko je čak 1388. godine u jednom dubrovačkom dokumentu oslovljen kao *Bogopaneç*. On je bio u službi bana Tvrtka kao kaznac. Umro je između 1370. i 1372. godine nakon čega su ga naslijedili sinovi župan Bijeljak i vojvoda Radič, koji su, zbog nelegalne prodaje Konavala Dubrovniku, nasilno smaknuti sa političke scene te poslije toga nisu više imali značajniju ulogu. U selu Biskup kod Glavatičeva na Neretvi nalazi im se porodična grobnica. Bili su u rodbinskim vezama sa obitelji Čihorić koja je također zastupljena u ovom *Grbovniku* (str. 85).

Euzebiović (Evseblavicch)

Grb Euzebiovića – u srebrenom polju uspravan crveni krunisan lav. Teško je pronaći porijeklo ove porodice koja se ne spominje u suvremenim izvorima. Sudeći prema obliku prezimena osnivač porodice bio bi izvjesni Euzebije, što je rijetko ime u srednjovjekovnim dokumentima. U spiskovima srednjovjekovne vlastele se za njih kaže da su Eusebkovići od Graova (Grahova).

Čubretić (Civbreticch)

Grb Čubretića – štit vodoravno podijeljen na dva polja, gornje smeđe i donje srebreno, preko kojih je postavljena na desno okrenuta kosa crvena greda na kojoj se nalaze tri zlatne zvijezde – znamenje ogranka poznatog plemićkog roda koja se u izvorima javlja pod prezimenom Čubranić ili Ciprijanić. Tokom srednjeg vijeka oni su naseljavali Livno i vrhrički distrikt županije Knin, odakle su se razgranali na više uglednih porodica od kojih su jedni bili i Čubretići. Godine 1430. spominje se vrlički knez Ivan Čubretić kao poslanik kralja Sigismunda u pitanjima rješavanja pograničnih sporova između Splita i Poljica, a iste godine kao svjedok na jednoj povelji spominje se i *Johannes Chubretycz de Hleuna*. Također je zanimljivo spomenuti da se u poveljama posljednjeg bosanskog kralja Stjepana Tomaševića kao svjedok navodi i vojvoda Pavle Čubretić koji je imao sina Ivana i brata Jurja. Juraj je bio u službi kraljice Katarine u Rimu koja mu je u svom testamentu 1478. godine ostavila 50 dukata. Ovom rodu vjerovatno pripada i franjevac Franjo Čubretić koji je 1482. godine sa još dvojicom svećenika bio otkupljen iz osmanskog ropstva za svotu od 240 franačkih

dukata. Najvjerojatnije da je ova porodica ušla u *Grbovnik* upravo zbog njega jer se original potvrde o njegovom oslobađanju čuva u franjevačkom samostanu u Fojnici, a otkupninu su platila nekolicina stanovnika Fojnice.

Vojković (Voykovicch)

Grb Vojkovića – *u sivom polju tri zlatna romba unutar kojih su smještene tri crvene ruže*. Prezime porodice Vojković izvodi se od čestog ličnog imena Vojko pa se tokom 15. stoljeća u Dubrovniku spominje više pojedinaca sa tim prezimenom porijeklom iz Bosanskog kraljevstva, uglavnom vlaha. U Dubrovniku se također tokom prve polovine 15. stoljeća spominje veći broj trgovaca s ovim prezimenom, ali ih je veoma teško dovesti u međusobnu vezu. Andrija Kačić Miošić Vojkoviće smješta na područje Trebinja.

Tolišić (Toliscicch)

Grb Tolišića – *u zlatnom polju vodoravna plava greda iznad koje se nalaze dvije, a ispod samo jedna morska školjka*. Početkom 15. stoljeća se spominje župan Toliša, čovjek koji je za vojvodu Sandalja Hranića obavljao razne poslove u Dubrovniku, pa je vjerovatno da se ovdje radi o njegovim potomcima. Manja je mogućnost da se ovo prezime može izvesti od mjesta Tolisa u sjevernoj Bosni.

Teševčić (Texevvicch)

Grb Teševčića – *u crvenom polju vodoravna zlatna greda na kojoj se nalazi crveni polumjesec između dvije crvene zvijezde*. Porodicu Teševčić nije bilo moguće identificirati na osnovu dostupnih izvora. Moguće je da su pripadnici ove porodice bili porijeklom iz sela Teševa koje se nalazi nedaleko od Bobovca.

Hvaoković (Hvaokovicch)

Grb Hvaokovića – *u smeđem polju crveni križ u čijoj se sredini nalazi srebreći polumjesec*. Prezime porodice Hvaoković vjerovatno je izvedeno od ličnog imena Hval a u srednjovjekovnoj građi se spominje u nekoliko različitih varijanti – Hvalković, Hvalović, Hvaočić i Hvaonić. Postoji mogućnost da se ovdje radi o poznatoj porodici Hvaonića-Tezalovića koji su poticali iz Prače u istočnoj Bosni. Njihov najpoznatiji član bio je Brailo Tezalović, zastupnik i diplomata Pavlovića, čiji se sinovac Juraj po imenu svog oca nazivao Hvalović. Brailo je bio jedan od najvećih bosanskih trgovaca olovom te se poslije 1435. godine spominje i kao knez u Olovu. U dubrovačkim izvorima također se susreću imena Kovača i Ostoje Hvaočića koji su

sredinom 15. stoljeća pomenuti kao ljudi Nenada Kopačića. U Dubrovniku je 1470. godine spomenuti i Stjepan Radinović, zvani Hvaonić, trgovac iz Olova.

Senčević (Sencevicch)

Grb Senčevića – *štit okomito podijeljen na dva dijela sa naizmjeničnim srebrenim i crvenim kosim prugama u oba polja*. Nije sasvim jasno na koju se porodicu ovaj grb odnosi. U vrijeme nastanka ilirske heraldike, s kraja 16. i početkom 17. stoljeća, na Osmanskoj granici je djelovao poznati hajduk Luka Senčević čiji su uspjesi protiv Osmanlija mogli dovesti do toga da njegova porodica i grb budu uvršteni u ilirske grbovnike. Ne smije se isključiti ni mogućnost da se iza prezimena Senčević krije korumpirani oblik mnogo poznatijeg prezimena humske porodice Sanković, čiji su predstavnici imali istaknutu ulogu u srednjovjekovnoj bosanskoj državi. Toj pretpostavci bi pridonijela i činjenica da ih i Andrija Kačić Miošić prostorno veže za Hercegovinu.

Frankopani (Frankopanovicch)

Grb Frankopana – *u srebrenom polju dva krunisana crvena lava drže srebrenu kuglu (ili lome kruh)* – predstavlja znamenje poznate srednjovjekovne hrvatske porodice knezova krčkih, koji su ovo prezime dobili tek kasnije. Frankopani su u drugoj polovini 14. stoljeća bili najmoćnija obitelj u Hrvatskoj; Ivan V Frankopan je 1392. godine postao hrvatsko-slavonsko-dalmatinski ban, čast koju je od 1426. do 1432. godine nosio i njegov sin Nikola. On je 1430. od pape u Rimu dobio priznanje novog prezimena i grba koje je trebalo ukazivati na povezanost njegove porodice sa poznatom rimskom obitelji Frangipana. Novi grb koji su tada uzeli identičan je ovom iz *Grbovnika* na kojem se vide dva lava kako lome kruh (lat. *frangere pane* – lomiti kruh), što je jasna asocijacija na jezičku sličnost sa njihovim novim prezimenom. Iako se ovaj grb dosljedno javlja na mnogim nadgrobnim pločama i ostalim predmetima vezanih sa krčke Frankopane on ipak nije istisnuo stari njihov grb koji je bio u upotrebi i prije 1430. godine – *štit vodoravno podijeljen na dva polja, u gornjem se nalazi šestokraka zvijezda*.

Prelasović

Iz sadržaja koji se nalazi na početku *Fojničkog grbovnika* saznajemo da se na njegovoj 120 stranici nalazio grb porodice Prelasović. Nije poznato ko je i kada list istrgnuo. To se po svoj prilici moralo desiti poslije 1842. godine kada je grb ove porodice uredno naveden u opisu *Fojničkog grbovnika* koji je dao Ivan Franjo Jukić u Danici ilirskoj. U drugim ilirskim grbovnicima grb Prelasovića je *na zlatnom polju crveni križ, u svakom kraku križa po jedan crni polumjesec*.

Bjeloperović (Bieloperovicch)

Grb Bjeloperovića – *u crvenom polju bijelo krilo preko kojeg je postavljena crvena kosa greda na kojoj se nalaze tri zlatna polumjeseca* – predstavlja jasnu asocijaciju na prezime njegovih vlasnika. Srednjovjekovnih podataka o porodici ovakvog prezimena nema. Slično prezime nosi porodica Bjeloperić koja se 1745. godine spominje u župi Gradac u selu Dubravice. Andrija Kačić-Miošić ih na jednom mjestu smješta u Kotor, ali podataka o njima iz vremena prije nastanka *Grbovnika* nemamo.

Gjendisaljić (Giendisaglicch)

Grb Gjendisaljića – *u crvenom polju kosa greda ispunjena u tri reda naizmjeničnim srebrenim i crvenim kvadratićima, iznad i ispod grede nalazi se po jedan srebreni polumjesec*. Zbog manjka izvora veoma je teško utvrditi porijeklo ove porodice. Izvori poznaju Tomu Radonića *Cendisalicha*, trgovca iz Olova, koji je živio na kraju 15. stoljeća. Izvjesni Vuica Đendisaljić, koji bi mogao pripadati ovoj obitelji, spomenut je 1581. godine kao prokurator i emin (povjerenik) solski, kada su katolici Gornje i Donje Soli tražili da im se Aleksandar Komulović potvrdi za prokuratora, ali njegova veza sa Tomom Radonićem ne može se potvrditi.

Križić (Krixicch)

Grb Križića – *štit koso podijeljen na dva polja, u lijevom crvenom polju nalazi se srebreni križ, a u desnom srebrenom plavi ljiljan* – predstavlja samo jedan od mnogih grbova u ovom grbovniku čiji se simboli mogu prepoznati u prezimenu njihovih vlasnika. Porodica Križić nije poznata iz srednjovjekovnih izvora, ali Andrija Kačić Miošić navodi da je njeno porijeklo bilo od Vinjana iz Posušja.

Meklinić (Mechlinicch)

Grb Meklinića – *u crvenom polju kosa crna greda ispunjena smeđim rombovima, iznad i ispod grede nalaze se po tri srebrene zvijezde*. Pod ovim prezimenom porodica Meklinić se ne javlja u srednjovjekovnim izvorima. Moguće je da se radi o Mehlinićima ili Mekinićima. Zanimljivo je primjetiti da se članovi poljičke porodice Mekinića spominju kao plemići 1778. godine.

Tarzarović (Tarzarovicch)

Grb Tarzarovića – *u smeđem polju tri plava trubačka roga*. O porodici Tarzarović nema podataka u raspoloživim izvorima. Možda je ovdje u pitanju korupcija oblika nekog drugog srednjovjekovnog prezimena, npr. Tarsić ili Tezalović. Knez Cernice Vučeta Radmilović, zvani Tarsić, spominje se u periodu između 1420. i 1448. godine, a daleko poznatiji knez Brailo Tezalović iz Prače spominje se od 1411. do 1437. godine kao službenik i diplomata bosanske velikaške porodice Pavlovića.

Hrabrenović (Hrabrenovicch)

Grb Hrabrenovića – *štit podijeljen na četiri polja od kojih je prvo i četvrto crno sa po jednim srebrenim polumjesecom, drugo i treće polje su srebrni*. Vjerovatno se odnosi na vlahu Hrabrene čiji se katun prvi put spominje 1388. godine. Njihova baština se nalazila u Batnogama kod Stoca. Najistaknutiji član ove porodice bio je Petar Stjepanović, sin Stjepana Miloradovića, koji je u drugoj polovini 15. stoljeća bio katunar Hrabrena i vojvoda "donjih vlaha". Zanimljivo je napomenuti da je 13. septembra 1760. carica Marija Terezija podijelila plemstvo Jeronimu Miloradoviću-Hrabrenoviću od Dubrave i njegovom bratu Mojsiju. Grb koji su tada dobili samo se u sitnijim detaljima razlikovao od grba Hrabrenovića prisutnog u ilirskim grbovnicima.

Didlović (Didlovicch)

Grb Didlovića – *u smeđem polju prelomljena crvena greda iznad koje se nalaze dvije, a ispod samo jedna srebrna konjska potkovica*. Iako konjske potkovice na grbu ove porodice upućuju na raško porijeklo vjerovatnije je da se ovdje radi o jednoj od dvije dubrovačke porodice koje su u periodu između 1380. i 1420. godine nosile slična prezimena – Dudlović i Didalić. Naime, porodica Dudlović se često spominje u izvorima, a 1392. godine je izvjesni Vukša Didalić "*de partibus Narenti*" postao dubrovački građanin. Dubrovački izvori znaju i za Bratulja Diedlovića, vlahu Bobana, spomenutog 1431. godine.

Grubišević (Grvbiesevicch)

Grb Grubiševića – *u crnom polju uspravan srebrni krilati jednorog*. Zbog čestog sličnog imena Grubiša (ili Grubač) ovo se prezime u srednjem vijeku javlja u više sličnih varijanti – Grubišić, Grubešić ili Grubačić – ali je pojedince koji su to prezime nosili izuzetno teško povezati i objediniti u jednu porodicu. Prema zabilježenoj tradiciji, porodica Grubišić potjecala je iz Olova u Bosni gdje su je 1555. godine tri brata podijelila u tri grane. Po tom predanju jedan ogranak porodice ostao je u Bosni dok

je drugi preselilo iz Olova u Dalmaciju gdje su njegovi članovi od sredine 18. stoljeća nosili titulu mletačkog kneza (*conte veneto*). Treća grana nastanila se u Ugarskoj, pod imenom Brnjaković-Grubišić od Olova (*Bergnakovich aliter Grubissich de Plumbo*), gdje im je 12. juna 1659. godine car Leopold I potvrdio plemstvo. Grb koji im je tom prilikom podijeljen potpuno se podudara sa grbom iz ilirskih grbovnika.

Ždralović (Xdralovicch)

Grb Ždralovića – *u crvenom polju zlatni Andrijin križ u čijim uglovima se nalaze četiri srebrna krila*. Ždralovići su bili muslimanska begovska porodica koja je živjela u istoimenom selu kod Bugojna sve do početka 20. stoljeća, ali bližih podataka o njihovom porijeklu nema. Zanimljivo je istaći da se na jednom nadgrobnom spomeniku iz 1773. godine na Pašinovcu kod Mostara spominje Risto Ždralović, za kojeg nije sigurno da je pripadao jednom ogranku iste porodice. Prema spiskovima srednjovjekovne vlastele Ždralovići su potjecali iz Sutjeske.

Tomanović (Tomanovicch)

Grb Tomanovića – *u srebrnom polju crveni uspravan lav preko kojeg su postavljene dvije unakrsne nazubljene zlatne grede*. O porijeklu porodice Tomanović nema mnogo podataka. U historijskom tekstu koji prati Vukoslavićev (ili Borellijev) grbovnik oni se svrstavaju među porodice koje su poslije pada Bosne primile islam, a Andrija Kačić Miošić tvrdi da su Tomanovići drukčije zovu i Toljenovići te da potiču iz Hercegovine. Zbog jezičke sličnosti može izreći i pretpostavka da se pod ovom porodicom podrazumijeva porodica Nikole Altomanovića, ali to se ne može potvrditi.

Gradanović (Gradanovicch)

Grb Gradanovića – *u srebrnom polju prelomljena crvena greda iznad koje se nalaze dva, a ispod samo jedan crveni jastog*. O porodici Gradanović nema suvremenih podataka u srednjovjekovnoj izvornoj građi, ali se 1428. godine kao čovjek vojvode Sandalja Hranića spominje izvjesni Radič Gradinović iz Dračevica. Unatoč jezičkoj sličnosti prezimena nije moguće izvoditi šire elaboracije o ovoj porodici samo na osnovu jednog izoliranog podatka. U kasnijim spiskovima srednjovjekovne vlastele za Gradanoviće se kaže da su poticali od Gorice koja se nalazila nedaleko od rijeka Cetine i Plive. Ne smije se isključiti ni mogućnost da se pod prezimenom Gradanović krije neka od mnogih srednjovjekovnih bosanskih porodica koje su također nosile slično prezime Gradojević ili Gradisalić.

Glumčić (Glvmcicch)

Grb Glumčića – *u plavom polju pet zlatnih lavljih glava*. U svim ilirskim grbovnicima ovaj se grb pripisuje obitelji Glavić, jedino je u *Fojničkom grbovniku* on pripisan obitelji Glumčić. Ova zamjena nije u potpunosti jasna, pogotovo što se na grbu nalaze lavlje glave koje asociraju na prezime Glavić. U jednom dubrovačkom dokumentu iz 1421. godine spominju se u vezi sa selom Dračevom u Popovu Polju vlasi Glumčići – Bogdan i njegov sin Ivko, Brajan i njegov brat Radman, kao i neki Gojak Glumčić čije srodstvo sa ostalim navedenim nije posebno naglašeno. Unatoč tome, vjerovatnije je da je porodica Glumčić uvrštena u *Fojnički grbovnik* zbog franjevca Stipana Glumčića koji je 1667. godine spomenut u Fojnici kao *custos provinciae*.

Krajčinović (Kraicinovicch)

Grb Krajčinovića – *u crvenom polju tri srebrene prelomljene grede, u središnjoj široj gredi nalaze se dva uspravljena lava postavljena jedan na prema drugom*. Spomeni ovog prezimena u raspoloživoj izvornoj građi su izuzetno rijetki. U službi Kosača spominje se knez Radoje Krajčinović koji je 1466. godine naveden kao komornik hercega Stjepana Vukčića. Ne može se tačno utvrditi da li je Ahmed-beg Krajčinović, silahdar sultana Bajazita II, pomenut 1500. godine, potomak ovog kneza Radoja.

Šantić (Xantigch)

Grb Šantića – *štit vodoravno podijeljen na dva polja, i u gornjem crvenom i u donjem srebrenom nalazi se zlatna potkovica sa križem između dva zlatna ljiljana*. Šantići su bili poznati srednjovjekovni rod iz župe Lašve u srednjoj Bosni, prisutan u izvorima od sredine 14. stoljeća pa sve do 1461. godine. Rodonačelnik porodice bio je Ratko Šanta koji se kao svjedok i pristav od Bosne spominje na povelji bana Stjepana II Kotromanića iz 1351. godine. Već 1366. spominje se i Dragoš Šantić, koji bi kao svjedok od Bosne mogao biti sin Ratka Šante. Pripadnik ove porodice, vjerovatno mlađi Ratkov sin a Dragošev brat, bio je i daleko poznatiji tepčija Batalo Šantić, gospodar župa Lašva i Sana, koji je bio jedan od najmoćnijih bosanskih velikaša s kraja 14. stoljeća. Za vrijeme kraljice Jelene bio je među četiri najvažnije osobe u kraljevstvu zajedno sa vojvodama Hrvojem Vukčićem Hrvatinićem, Sandaljem Hranićem Kosačom i knezom Pavlom Radinovićem. Batalova supruga bila je Resa, kćerka Vukca Hrvatinića, sestra Hrvoja Vukčića. Moguće je da je s njom imao tri sina, kneževe Vuka, Stjepana i Ostoju, koji se u izvorima pojavljuju sa prezimenom Tepčić, izvedenom od titule koju je Batalo nosio. Posljednja poznata osoba sa prezimenom Šantić bio je izvjesni Ivan koji se javlja kao svjedok na poveljama bosanskih kraljeva od 1446. od 1461. godine.

Županović (Xupanovicch)

Grb Županovića – *u srebrenom polju crna prelomljena greda na kojoj se nalaze po dvije srebrene crte, iznad grede se nalaze dva, a ispod samo jedan crveni krunisani orao raširenih krila*. Prezime ove porodice izvedeno je od česte srednjovjekovne titule župan. Pored Pavla Županovića, čije je ime zabilježeno na nadgrobnom spomeniku iz Gradine kod Gacka, okvirno datiranom u 15. ili 16. stoljeće, u srednjem vijeku se susreće veći broj pojedinaca koji nose prezime Župan ili Županović, ali ih je zbog vremenske i prostorne distance veoma teško dovesti u vezu. Andrija Kačić Miošić piše da je ova porodica poticala iz Županjca u Duvnu. Nije poznato na osnovu čega je Mauro Orbini u svojoj knjizi Kraljevstvo Slavena (Pesaro 1601) grb Županovića pripisao Nikoli Altomanoviću. Moguće je da su se njegovi potomci na osnovu titule njegova oca, velikog župana Altomana Vojinovića, prozvali Županovićima, ali o njima nemamo nikakvih podataka u srednjem vijeku. Ovim su se grbom, vjerovatno zavedeni Orbinom, od 1689. godine služili Vojnovići u Boki Kotorskoj.

Dobrijević (Dobrievich)

Grb Dobrijevića – *u srebrenom polju smeđa kosa greda na kojoj se nalazi smeđi polumjesec preko kojeg je postavljen plavi mač* – nalazi se samo u Fojničkom grbovniku. Iako nije sasvim jasno o kojoj se porodici radi potrebno je istaknuti da se u dubrovačkoj arhivskoj građi iz 15. stoljeća susreće nekoliko pojedinaca koji nose ovo prezime, uglavnom s područja Trebinja i Vrsinja, ali ih je nemoguće dovesti u međusobnu vezu. Kao ljudi vojvode Sandalja Hranića 1429. godine su zabilježeni braća Obrad i Radiša Dobriljevići, koji bi mogli biti članovi ove porodice. Ne bi se sasvim smjela isključiti ni mogućnost da se prezime zapisano kao Dobrijević ili Dobriljević može dovesti u vezu sa prezimenima Dobrijeljević, Dobrilović, Dobriković, Dobrečević ili Dobričević, koja su također česta u srednjem vijeku.

Neorić (Neorich)

Grb Neorića – *u srebrenom polju uspravni crveni lav preko kojeg je postavljena smeđa kosa greda na kojoj se nalaze tri crvena polumjeseca*. U prvom poznatom prijepisu izgubljenog Ilirskog grbovnika, Korjenić-Neorićevom iz 1595, i u Beogradskom grbovniku II obitelj Neorić se navodi uz prezime obitelji Korjenić. U Bečkom (Skorojevićevom) i Londonskom grbovniku nema dodatka Korjenić, kao ni u Fojničkom grbovniku. U Dalmatinskoj Zagori, u općini Muć, postoji naselje Neorići, a Andrija Kačić Miošić također tvrdi da su članovi ove porodice bili "bani od Muća". U srednjovjekovnim izvorima pojedinci s prezimenom Neorić se pominju još od 13. stoljeća. Postoji čak i pretpostavka (Krešimir Kužić) da je podjela porodice na dvije grane, Neoriće i Korjenice, nastala još 1270. godine kada se u porodičnoj parnici oko

diobe posjeda pominju Bogdan Neorić i njegov brat Koran iz Zmine, ali je to izuzetno teško dokazati. Iako mnoge Neoriće susrećemo i u kasnijem periodu, teško je dokazati njihovu međusobnu vezu. Korjenic Bogčin je pomenut u službi vojvode Sandalja Hranića Kosače 1412, a Korjenic Radič u službi vojvode Radoslava Pavlovića 1423. godine.

Cetinjanić (Zetignianich)

Grb Cetinjanića – *štit vodoravno podijeljen na dva polja, u gornjem crvenom nalazi se zlatni orao raširenih krila, a u donjem crnom tri srebrna polumjeseca*. S obzirom da se u izvorima ne javljaju pojedinci sa prezimenom Cetinjanić možemo pretpostaviti da se radi o nekoj porodici koja je porijeklom bila sa područja Cetine. Tu bi prije svega u razmatranje morala doći velikaška porodica Nelipića koja je držala posjede u kninskoj i cetinskoj županiji. Jedan od najpoznatiji članova ove porodice, cetinski knez Ivaniš Nelipčić, šurjak vojvode Hrvoja Vukčića a zatim i bosanskog kralja Ostoje, često se u izvorima spominje sa pridjevom "Cetinski" (*de Cetina*). Međutim, njegov grb, poznat sa pečata iz 1418. godine, sasvim se razlikuje od grba prikazanog u ovom grbovniku.

Složeni grb

Složeni grb – *štiti podijeljen na četiri polja, u prvom i četvrtom nalazi se grb Ohmućevića, u drugom grb Radmirović-Živanovića a u trećem polju grb Kovačića*. Na sredini štita postavljen je grb Jablanića – nalazi se na samom kraju *Fojničkog grbovnika*. Sam grb je ostao bez karakterističnog potpisa u donjoj tabli kojeg posjeduju ostali grbovi u ovoj knjizi, ali je za razliku od njih snabdjeven natpisom na gornjoj traci na kojoj se nalazi moto *Semper spero* (Trajna nada). Ovaj detalj, kao i činjenica da je on jedini složeni obiteljski grb sa specifičnim položajem u *Grbovniku*, poslužio je Ćiri Truhelki da sastavljanje *Grbovnika* pripiše porodici Ohmućević čiji se grb nalazi u najznačajnijim poljima štita – prvom i četvrtom. Slijedeći njegov trag Aleksandar Solovjev je otišao i korak dalje te je čak i razradio ulogu i značenje pojedinih grbova za koje je ustvrdio da su u složeni grb ušle putem obiteljskih veza. Naime, don Pedro Ohmućević bio je oženjen Anom Kovačić, čiji se grb nalazi u trećem polju štita. Njihov sin don Damjan bio je oženjen Marijom Radmirović, čiji se grb nalazi u drugom polju štita, a njihov sin, Pjer-Damjan, bio je oženjen Marijom Jablanović, čiji se grb nalazi u sredini štita. Ova Solovljeva analiza poslužila mu je i da *Fojnički grbovnik* datira u period između 1665. i 1692. godine, tj. od godine kada se vjerovatno Pjer-Damjan oženio Marijom Jablanović, do godine njegove smrti. Na osnovu drugih pokazatelja, Solovjev je izvršio i precizniju dataciju *Grbovnika*, pomjerajući donju granicu čak do 1675. godine, kada je Pjer-Damjan vjerovatno stupio u kontakt s fojničkim franjevcima s ciljem dokazivanja svog plemenitog porijekla.

Izvori i literatura

- ANDELIĆ, Pavao: "Neka pitanja bosanske heraldike", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, nova serija – Arheologija, 19, Sarajevo, 1964, 157-172.
- ANDELIĆ, Pavao: *Srednjovjekovni pečati u Bosni i Hercegovini*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1970.
- ANDELIĆ, Pavao: "Grbovi hercega Stjepana Vukčića Kosače na kruni jedne kućne cisterne u Dubrovniku", *Tribunia*, I, Trebinje, 1975, 83-90.
- ANDELIĆ, Pavao: "O usorskim vojvodama i političkom statusu Usore u srednjem vijeku", *Prilozi Instituta za istoriju*, god. XIII, br. 13, Sarajevo, 1977, 17-45.
- ANDELIĆ, Pavao: "Mesnovići, Masnovići, Bubanjčići humska i bosanska vlastela", *Hercegovina*, 2, Mostar, 1982, 79-89.
- ANDELIĆ, Pavao: "Povelja kralja Dabiše Čubranovićima i velikaški rod Hliviljana", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, nova serija – Arheologija, 38, Sarajevo, 1983, 133-143.
- BANAC, Ivo: *Grbovi biljezi identiteta*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1991.
- Beogradski grbovnik II*, priredili: Dušan MRĐENović, Aleksandar PALAVESTRA, Veljko TOPALOVIĆ, Muzej primenjene umetnosti, Beograd, 2006.
- BEŠLAGIĆ, Šefik: "Mastan Bubanjčić", *Godišnjak Istorijskog društva Bosne i Hercegovine*, god. VII, Sarajevo, 1955, 67-80.
- BOJNIČIĆ, Ivan: "Stari grb knezova Krčkih", *Viestnik hrvatskoga arheološkoga društva*, god. 8, br. 3, Zagreb, 1886, 75-77.
- BOJNIČIĆ, Ivan: "Grbovnica kraljevine 'Slavonije'", *Viesnik Hrvatskog arheološkog društva*, nova serija, god 1, Zagreb, 1895, 14-22.
- BOJNIČIĆ, Ivan: *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, J. Siebmacher's grosses und allgemeins Wappenbuch, XIV/2, Verlag von Bauer und Raspe, Nürnberg, 1899.
- BOŽIĆ, Ivan: "O Dukadinima", *Zbornik Filozofskog fakulteta u Beogradu*, VIII/2, Beograd, 1964, 385-427.
- BRNARDIĆ, Vladimir: "Hrvatska vojnička obitelj – Kneževići od Svete Helene", *Povijesni prilozi*, br. 33, Zagreb, 2007, 289-309.
- ČREMOŠNIK, Gregor: *Studije za srednjovjekovnu diplomatiku i sigilografiju Južnih Slavena*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Građa, knj. 22, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 18, Sarajevo, 1976.
- ČURČIĆ, Lazar: "Grbovnik grofa Ladislava Festetića u rukopisnom odeljenju Matice Srpske", *Zbornik Matice srpske za društvene nauke*, 29, Novi Sad, 1961, 118-121.
- ĆIRKOVIĆ, Sima: "Dopune i objašnjenja", u: Stojan NOVAKOVIĆ, *Istorija i tradicija*, Srpska književna zadruža, kolo 75 knj. 496, Beograd, 1982, 453-478.

ĆOROVIĆ-LJUBINKOVIĆ, Mirjana: "Čelnik Miloš iz okoline Novog Pazara i grobovnik Ohmućevića", *Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor*, knj. 35, sv. 3-4, Beograd, 1969, 228-236.

ĆOROVIĆ-LJUBINKOVIĆ, Mirjana: "Predstave grbova na prstenju i drugim predmetima materijalne kulture u srednjovekovnoj Srbiji", u: *Zbornik radova o knezu Lazaru*, Filozofski fakultet – Odeljenje za istoriju umetnosti – Narodni Muzej u Kruševcu, Beograd – Kruševac, 1975, 171-183.

ĆUK, Ruža: "Radič Grubačević – dubrovački sukarnar i trgovac", *Istorijski časopis*, 39, Beograd, 1992, 59-70.

ĆUK, Ruža: "Porodica Sojmirović iz Novoga Brda u Dubrovniku", *Istorijski glasnik*, 1-2, Beograd, 1993, 13-24.

ĆUK, Ruža: "Porodica Glavić u poznom srednjem veku", u: *Spomenica Milana Vasića*, Akademija nauka i umjetnosti Republike Srpske, Spomenica II, Odjeljenje društvenih nauka, 14, Banja Luka, 2005, 135-151.

DINIĆ, Mihailo: *O Nikoli Altomanoviću*, Srpska kraljevska akademija, Beograd, 1932.

DINIĆ, Mihailo: "Veliki bosanski zlatnik", *Istorijski časopis*, 3 (1951-1952), Beograd, 1952, 41-54.

DINIĆ, Mihailo: "Oko velikog bosanskog zlatnika", *Istorijski glasnik*, 3-4, Beograd, 1955, 149-157.

DINIĆ, Mihailo: "Relja Ohmućević – istorija i predanje", *Zbornik radova Vizantološkog instituta*, knj. IX, Beograd, 1966, 95-118.

DINIĆ, Mihailo: *Humsko-trebinjska vlastela*, Srpska akademija nauka i umetnosti, Posebna izdanja, knj. CCCXCVII, Odeljenje društvenih nauka, knj. 54, Beograd, 1967.

DINIĆ, Mihailo: "O nazivima srednjovekovne srpske države – Sklavonija, Srbija, Raška", u: *Srpske zemlje u srednjem veku*, Srpska književna zadruga, Beograd, 1978, 33-43.

DUIŠIN, Viktor Antun: "Ilirski grobovnik Rubčića ili Korjenić-Neorića", *Glasnik heraldike*, II, br. 3-4, str. 3-8; br. 5-8, str. 16-20, Zagreb, 1938.

DUIŠIN, Viktor Antun: "Plemstvo i povijest knezovi conti Šoić-Mirilović od bosanskih knezova Mirilovića", *Glasnik heraldike*, II, br. 5-8, Zagreb, 1938, 11-15.

DUIŠIN, Viktor Antun: "Staro bosansko plemstvo", *Glasnik heraldike*, II, br. 5-8, Zagreb, 1938, 23-24.

DUIŠIN, Viktor Antun (ur.): "Stara hrvatska plemena", *Glasnik heraldike*, I-II, br. 3, Zagreb, 1937, str. 3-6; br. 4, str. 8-9; br. 1-2, str. 16-18; br. 3-4, str. 12-13; br. 5-8, str. 37-39, Zagreb, 1937-1938.

DŽAJA, Srećko M: "Bosansko srednjovjekovlje kroz prizmu krune, grba i biskupije", *Jukić*, 15, Sarajevo, 1985, 81-101.

EVANS, Artur Dž: *Pješke kroz Bosnu i Hercegovinu tokom Ustanka avgusta i septembra 1875*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1973.

FERMENDŽIN, Eusebius: *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752*, Academia scientiarum et artum Slavorum meridionalium, Zagrabiae, 1892.

- Fojnički grbovnik*, Novinsko-izdavačko preduzeće "Oslobođenje", Sarajevo, 1972.
- Fojnički grbovnik*, Rabić, Sarajevo, 2005.
- GELCICH, Giuseppe: *I conti di Tuhelj – Contributo alla Storia della Marina Dalmata ne suoi rapporti colla Spagna*, Ottavo Programma dell' I.R. Scuola Nautica di Ragusa – Per l'anno scolastico 1888-89, Tipografia di Carlo Pretner, Ragusa, 1889.
- GOODALL, John Archibald: "An Illyrian Armorial in the Society's Collection", *The Antiquaries Journal*, vol. 75, London, 1995, 255-310.
- GRAKALIĆ, Marijan: *Hrvatski grb. Grbovi hrvatskih zemalja*, Nakladni zavod Matice Hrvatske, Zagreb, 1990.
- HORVAT, Zorislav: "Pregled sačuvanih nadgrobni ploča krčkih knezova Frankopana", *Senjski zbornik*, 32, Senj, 2005, 25-58.
- IVANIŠEVIĆ, Vujadin: "Razvoj heraldike u srednjovekovnoj Srbiji", *Zbornik radova Vizantološkog instituta*, 41, Beograd, 2004, 213-234.
- IVIĆ, Aleksa: *Stari srpski pečati i grbovi – prilog srpskoj sfragistici i heraldici*, Matica srpska, Knjige Matice srpske, br. 40, Novi Sad, 1910.
- IVIĆ, Aleksa: *Rodoslovne tablice srpskih dinastija i vlastele*, (3. znatno popunjeno izd.), Matica srpska, Knjige Matice srpske, br. 49, Novi Sad, 1928.
- JANC, Zagorka: "Nepoznati grbovnik porodice Ohmučevića", *Zbornik Muzeja primenjene umetnosti*, 8, Beograd, 1962, 61-74.
- JIREČEK, Konstantin: "Vlastela humska na natpisu u Veličanima", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. IV, knj. IV, Sarajevo, 1892, 279-285.
- JOVIĆEVIĆ, Milan: *Crnogorski državni i dinastički amblemi – Grbovi, zastave i himna*, Narodni muzej Crne Gore, Cetinje, 2001.
- JUKIĆ, Ivan Franjo: "Starodavnosti bosanske", *Danica ilirska*, tečaj VIII, br. 24, br. 25, Zagreb, 1842, 96, 100.
- JUKIĆ, Ivan Franjo: "Starine bosanske. Rodoslovje popa Stanislava Rubčića", *Bosanski prijatelj*, sv. II, Zagreb, 1851, 78-82.
- JURKOVIĆ, Ivan: "Vrhrički i hlivanjski plemeniti rod Čubranića do sredine 15. stoljeća – Njihov društveni položaj, prostorni smještaj, posjedi i gospodarska moć", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 24, Zagreb, 2006, 25-69.
- KAČIĆ-MIOŠIĆ, Andrija: *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, u Mleczi, 1801.
- KARBIĆ, Damir: "Šubići Bribirski do gubitka nasljedne banske časti (1322.)", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 22, Zagreb, 2004, 1-26.
- KLAIĆ, Vjekoslav: *Bribirski knezovi od plemena Šubića do god. 1347. (sa jednom rodoslovnom tablicom)*, Naklada Matice hrvatske, Zagreb, 1897.
- KLAIĆ, Vjekoslav: *Krčki knezovi Frankapani. Knjiga prva. Od najstarijih vremena do gubitka otoka Krka (od god. 1118. do god. 1480.)*, Zagreb, 1901.
- KOS, Dušan: "Grb in mit. Primer psevdokraljevskega izročila o gospodih Sviben-skih (12. – 19. stoletje)", *Zgodovinski časopis*, 56, br. 3-4, Ljubljana, 2002, 287-325.
- KOS, Milko: "O Fojničkom grbovniku i ostalim jugoslavenskim heraldičkim

zbornicima", *Franjevački vjesnik*, 42, Sarajevo, 1935, 353-356.

KURTOVIĆ, Esad: "Prilog historiji vlaha Mirilovića", *Most*, god. XXXI, br. 196 (107), Mostar, 2006, 77-80.

KURTOVIĆ, Esad: "Slavni ljudi svoje vrste – Stankovići vremena vojvode Sandalja Hranića Kosače", u: *Med Srednjo Evropo in Sredozemljem: Vojetov zbornik*, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana, 2006, 395-413.

KUŽIĆ, Krešimir: "Migracije zagorskih obitelji navedenih u Grbovniku Korjenić-Neorić iz 1595. godine", *Radovi Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 39, Zadar, 1997, 193-210.

KUŽIĆ, Krešimir: "Wappen des mittelalterlichen Adels aus Zagora (Raum zwischen Šibenik, Trogir, Split, Drniš und Sinj)", *Radovi Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 40, Zadar, 1998, 43-64.

KUŽIĆ, Krešimir: "Neorići i njihov grb", *Zbornik o Zagori*, 7, Muć, 2004, 229-235.

LASZOWSKI, Emilijan: "Radijelovići, bosanska velikaška porodica", *Napredak – glasilo Hrvatskog kulturnog društva Napredak*, god. VIII, br. 6, Sarajevo, 1933, 66-68.

LOVRENOVIĆ, Dubravko: "Fojnički grbovnik, ilirska heraldika i bosansko srednjovjekovlje", *Bosna Franciscana*, br. 21, god. XII, Sarajevo, 2004, 172-202.

LVCCARI, Giacomo di Petro: *Copioso ristretto de gli Annali di Ravsa*, Ad instantia di Antonio Leonardi, In Venetia, 1605.

LJUBOVIĆ, Enver: "Senjska uskočka obitelj Rubčić-Rupčić", *Senjski zbornik*, 32, Senj, 2005, 65-76.

MARTINOVIĆ, J. J.: "Prilozi proučavanju genealogije i heraldike znamenitijih vlasteoskih rodova u Kotoru prve polovine XIV vijeka", *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru*, XII, Kotor, 1964.

MATIJEVIĆ-SOKOL, Mirjana – STRČIĆ, Petar: "Grbovnica Jurja Margetića (1646.)", *Rijeka*, god. X, sv. 2, Povijesno društvo Rijeka, Rijeka, 2005, 129-142.

MATKOVSKI, Aleksandar: *Grbovite na Makedonija (Prilog kon makedonskata heraldika)*, Zaednica za izdavačka dejnost pri NIP "Nova Makedonija" i Institut za nacionalna istorija, Skopje, 1970.

MATKOVSKI, Aleksandar: "Les blasons représentant l'Empire Ottoman en Europe", *Balkanica*, 5, Beograd, 1974, 245-286.

MIJUŠKOVIĆ, Jovanka: "Humska vlasteoska porodica Sankovići", *Istorijski časopis*, 11, Beograd, 1961, 17-54.

MIKLOSICH, Franz: *Monumenta Serbica Spectantia Historiam Serbiae Bosnae Ragusii*, Vienna, 1858.

MILIĆEVIĆ, Milić: *Grb Srbije (Razvoj kroz istoriju)*, Službeni glasnik, Beograd, 1995.

MRĐENOVIĆ, Dušan – PALAVESTRA, Aleksandar – SPASIĆ, Dušan: *Rodoslovne tablice i grbovi srpskih dinastija i vlastele*, (2. dopunjeno i prošireno izdanje), Bata, Beograd, 1991.

NOVAKOVIĆ, Stojan: "Heraldički običaji u Srba u primeni i književnosti", *Godišnjica Nikole Čupića*, knj. VI, Beograd, 1884, 1-141.

NOVAKOVIĆ, Stojan: "Veliki čelnik Radič ili Oblačić Rade 1413-1435", u: *Istorija i tradicija*, Srpska književna zadruga, Beograd, 1982, 79-120.

ORBINI, Mauro: *Kraljevstvo Slovena*, (preveo Zdravko Šundrica), Srpska književna zadruga, Beograd, 1968.

PALAVESTRA, Aleksandar: "Londonški grbovnik i ilirska heraldika", *Danica – Srpski narodni ilustrovani kalendar za 1996. godinu*, 3, Beograd, 1996, 96-108.

PALAVESTRA, Aleksandar: *Beogradski grbovnik II i ilirska heraldika*, Muzej primenjene umetnosti – AIZ Dosije, Beograd, 2006.

PAPIĆ, Mitar: "Fojničko znamenje", *Oslobođenje*, 7561, Sarajevo, 21. 06. 1969, 6.

PETKOVIĆ, B: "Nešto o štampanju cir. privilegija Andrije Ohmućevića", *Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor*, knj. 24, sv. 1-2, Beograd, 1958, 125-126.

POLEC, Janko: "Grb Kraljevstva Ilirije", *Slovenski pravnik*, 37, Ljubljana 1923, 85-94.

RAČKI, Franjo: "Stari grb bosanski", *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, knj. CI, Razredi filološko-historički i filozofsko-jurisdiksi, XXX, Zagreb 1890, 127-169.

RADIMSKY, Vencel: "Podor gradine Tuhelja u Bosni", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. III, knj. I, Sarajevo, 1891, 53-54.

RADOJČIĆ, Nikola: "Odakle je preuzeo Mavro Orbini svoj grb Bosne?", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, XLI, Sarajevo, 1929, 103-108.

RADONIĆ, Jovan: *Đurađ Kastirot Skenderbeg i Arbanija u XV veku*, Spomenik Srpske kraljevske akademije, 95, Beograd, 1942.

REŠETAR, Milan: "Nikša Zvijezdić dubrovački srpski kancelar XV vijeka", *Glas Srpske kraljevske akademije*, 169, Beograd, 1936, 167-210.

RUDIĆ, Srđan: "Reip(ublicae) Ragusi(nae) eiusq(ue) optimatum insignia – Zbornik znamenja dubrovačkih porodica", *Istorijski časopis*, LIII, Beograd, 2006, 173-194.

RUDIĆ, Srđan: *Vlastela ilirskog grbovnika*, Istorijski institut, Posebna izdanja, knj. 52, Beograd, 2006.

RUVARAC, Ilarion: "O privileđijama kuće Ohmućevića-Grgurića", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. II, knj. 3, Sarajevo, 1890, 263-267.

SAMARDŽIĆ, Aleksandar-Saša: *Crnogorski državni i dinastički grbovi*, Istorijski institut Crne Gore – Grafos-Crna Gora, Podgorica, 2006.

SIVRIĆ, Marijan: "Grb Hieronima Ljubibratića iz 1760. godine", *Tribunia*, I, Trebinje, 1975, 135-150.

SOLIS, Virgil: *Wappenbüchlein*, Nürnberg, 1555.

SOLOVJEV, Aleksandar: "Postanak ilirske heraldike i porodica Ohmućević", *Glasnik Skopskog naučnog društva*, XII, Skopje, 1932, 79-125.

SOLOVJEV, Aleksandar: "Zastave Stefana Dušana nad Skopljem g. 1339", *Glasnik Skopskog naučnog društva*, XV-XVI, Odeljenje društvenih nauka, 9-10, Skopje, 1936, 345-348.

SOLOVJEV, Aleksandar: "Prinosi za bosansku i ilirsku heraldiku", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, nova serija – Arheologija, IX-X, Sarajevo, 1954, 87-137.

SOLOVJEV, Aleksandar: *Istorija srpskog grba i drugi heraldički radovi*, (priredio Aleksandar Palavestra), Pravni fakultet u Beogradu – AIZ Dosije, Beograd, 2000.

SOPTA, Jozo: "Grb Kopčića u klaustu samostana Male braće u Dubrovniku", *Naša ognjišta*, god. XXVII, br. 237, Tomislavgrad, 1997, 14.

SPREMIĆ, Miloš: *Despot Đurađ Branković i njegovo doba*, Srpska književna zadruza, Beograd, 1994.

STOJANOVIĆ, Ljubomir: *Stare srpske povelje i pisma*, I/1 – I/2, Srpska kraljevska akademija, Zbornik za istoriju, Beograd - Sremski Karlovci, 1929 – 1934.

ŠABANOVIĆ, Hazim: "Bosanski namesnik Ferhad-beg Vuković Desisalić", *Zbornik Filozofskog fakulteta u Beogradu*, IV/1, Beograd, 1957, 113-127.

ŠIDAK, Jaroslav: "O vjerodostojnosti isprave bosanskog bana Tvrtka Stjepanu Rajkoviću", *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, 2, Zagreb, 1954, 37-48.

THALLÓCZY, Lajos: "Az 'Illyr' czímergyűtemények (Első közlemény)", *Turul – A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság Közlönye*, 1882-2, Budapest, 1882, 49-60.

THALLÓCZY, Lajos: "Az 'Illyr' czímergyűtemények (Második és befejező közlemény, tizenhatsz czímerrajzzal)", *Turul – A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság Közlönye*, 1888-3, Budapest, 1888, 103-120.

THALLÓCZY, Ljudevit: "Vojvoda Hrvoja i njegov grb", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. IV, br. 1-4, Sarajevo, 1892, 170-187.

THALLÓCZY, Ljudevit: "Prilog k životopisu Mladena Šubića, bana bosanskoga", u: "Prilozi k objašnjenju izvorâ bosanske historije", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. V, sv. 1, Sarajevo, 1893, 3-10.

THALLÓCZY, Ljudevit: "Dva relikvijara supruge Sandalja Hranića u Zadru", u: "Prilozi k objašnjenju izvorâ bosanske historije", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. V, sv. 1, Sarajevo, 1893, 31-34.

THALLÓCZY, Ljudevit: "K historiji despotske porodice Brankovića", u: "Prilozi k objašnjenju izvorâ bosanske historije", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. V, sv. 2, Sarajevo, 1893, 175-229.

THALLÓCZY, Ludwig von: "Südslavische heraldische Studien", u: *Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter*, Duncker & Humblot, München – Leipzig, 1914, 263-322.

TOMOVIĆ, Gordana: "Pomorska karta Angelina Dulcerta iz 1339. g.", *Istorijski časopis*, knj. XIX, Beograd, 1972, 79-99.

TOŠIĆ, Đuro: "Porodica Miloradović-Stjepanović iz vlaškog roda Hrabrena", *Istorijski zapisi*, 3-4, Cetinje, 1998, 93-106.

TRALJIĆ Seid M: "Palinićev Bosanski zbornik", *Zbornik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, Vol. 1, Zagreb, 1954, 169-187.

TRUHELKA, Ćiro: "Ko je bio slikar Fojničkog grbovnika?", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. I, br. 2, Sarajevo, 1889, 86-90.

TRUHELKA, Ćiro: "Vuk Banić-Kotromanić", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. XXVII, Sarajevo, 1915, 359-363.

VAJAY, Szabolcs de: "'Das Archiregnum Hungaricum' und seine Wappensymbolik

in der Ideenwelt des Mittelalters", u: *Ueberlieferung und Auftrag. Festschrift für Michael de Ferdinandy zum sechzigsten Geburtstag 5. Okt. 1972*, (ed. J.G. Farkas), Guido Pressler, Wiesbaden, 1972, 647-667.

VEGO, Marko: *Zbornik srednjovjekovnih natpisa Bosne i Hercegovine*, I-IV, Zemaljski muzej, Sarajevo, 1962-1970.

VUČETIĆ, A: "Dva uverenja Dubrovačke republike o knjizi Stanislava Rupčića", *Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor*, knj. 8, br. 1-2, Beograd, 1928, 157-159.

VULETIĆ-VUKASOVIĆ, Vid: "Grbovi Ohmučevića u Slanomu (Dalmacija)", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. II, Sarajevo, 1890, 40-42.

VULETIĆ-VUKASOVIĆ, Vid: "Sredovječni natpis u Slanomu kod Dubrovnika od god. 1420", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. II, Sarajevo, 1890, 385-386.

VULETIĆ-VUKASOVIĆ, Vid: "Stari nacrt smučke župe usred kralj. Bosne", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. III, Sarajevo, 1891, 274-280.

VULETIĆ-VUKASOVIĆ, Vid: "Rodoslovlje porodice Ohmučevića, plemenite gospode bosanske", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, god. XVI, knj. 3, Sarajevo, 1904, 367-374.

WENZEL, Marijan: "Štitovi i grbovi na stećcima", *Vesnik Vojnog muzeja*, br. 11-12, Beograd, 1966, 89-108.

ZLATAR, Behija: "Kopčiči i Vilići (Prilog pitanju izučavanja muslimanskih begovskih porodica u Bosni i Hercegovini u XVI stoljeću)", *Prilozi Instituta za istoriju*, god. XIII, br. 13, Sarajevo, 1977, 322-327.

ZLATAR, Behija: "O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću", *Prilozi Instituta za istoriju*, god. XIV, br. 14-15, Sarajevo, 1978, 81-139.

ZMAJIĆ, Bartol: "Legalizacija grbova nekih naših obitelji na temelju Ohmučevićevog grbovnika", *Glasnik arhiva i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine*, god. VII, sv. VII, Sarajevo, 1967, 41-53.

ZMAJIĆ, Bartol: "Grbovi Krčkih knezova, kasnijih Frankopana", *Krčki zbornik* 1, Krk, 1970, 255-257.

ZMAJIĆ, Bartol: "Pečat sa grbom kneza Ivana II. Nelipića", *Arhivski vjesnik*, god. XIX-XX (1976-1977), sv. 19-20, Zagreb, 1977, 237-239.

ZMAJIĆ, Bartol: *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksilologija. Rječnik heraldičkog nazivlja*, Golden marketing, Zagreb, 1996.

ŽIC, Nikola: "Ilirska heraldika španjolskih admirala Ohmučevića", *Napredak – glasilo Hrvatskog kulturnog društva Napredak*, god. IX, br. 6, Sarajevo, 1934, 69-70.

ŽIVKOVIĆ, Pavo: "Genealogija porodice Tezalovića iz Prače", *Pregled – Časopis za društvena pitanja*, br. 6, Sarajevo, 1975, 755-759.

ŽIVKOVIĆ, Pavo: "Radič Ozrisaljić, trgovac i diplomata na dvoru porodice Pavlovića", *Prilozi Instituta za istoriju*, god. XIII, br. 13, Sarajevo, 1977, 301-321.

ŽIVKOVIĆ, Pavo: "Usorska vlastelinska porodica Zlatonosovići i bosanski kraljevi (posljednja decenija XIV i prve tri decenije XV stoljeća)", *Historijski zbornik*, 39, Zagreb, 1986, 147-162.